

VEREENIGING
TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.
1874—1875.

Verslag der buitengewone bijeenkomst van den 16^{en} April 1875.

De Voorzitter, de heer KNOOP, opent de vergadering, en deelt mede dat het lid van het Bestuur, de heer Kretzer, wegens zijne veelvuldige bezigheden in de onmogelijkheid verkeert om die betrekking langer te bekleeden. Het Bestuur had dien heer gaarne in zijn midden behouden, maar het kan niet anders doen dan de redenen billijken, welke hem in zijn besluit geleid hebben, en daarom neemt het zijn ontslag aan. Evenwel behoeft, volgens het Reglement, geen aanvulling van het Bestuur plaats te hebben vóór het volgende vereenigingsjaar.

Aan de orde is in de eerste plaats de behandeling van het voorstel tot het uitkeeren van eene subsidie aan het weekblad *Pro Patria*. Volgens het Reglement kan de beslissing over dit voorstel alleen genomen worden door de leden die ter vergadering aanwezig zijn. Intusschen meende het Bestuur dat velen belang zouden stellen om de meening der buitenleden te kennen, dewijl die invloed zou kunnen hebben op de stemming. Het Bestuur noodigde daarom die leden uit, om hunne beschouwing of bedenkingen over dat voorstel te kennen te geven. Aan dien wensch is door velen voldaan, en de Voorzitter geeft nu aan de Vergadering verslag van de brieven, welke bij het Bestuur zijn ingekomen. Zij zijn van den volgenden inhoud:

Helder, 28 Maart 1875.

I.

*Aan het Bestuur der Vereeniging tot
beoefening van de Krijgswetenschap.*

Mijne Heeren!

Naar aanleiding van uwe circulaire van den 15 Maart 1875, zijn de alhier aanwezige leden onzer Vereeniging bij elkander gekomen, om de daarin behandelde onderwerpen te bespreken.

Als resultaat van die bespreking, heeft uw correspondent de eer het navolgende ter uwer kennis te brengen:

Tegen het voorstel tot het uitkeeren van een subsidie aan het weekblad *Pro Patria* werden vele bezwaren in het midden gebracht, die ik in de volgende hoofdpunten resumeer:

Allereerst meende men dat het volstrekt niet op den weg der Vereeniging ligt, om subsidiën aan periodieke militaire geschriften of bladen te verleenen; de Vereeniging moet trachten door hare vergaderingen en het uitgeven van hare verslagen aan de leden, aan haar doel te beantwoorden; verder moeten hare bemoeiingen niet gaan.

Ten tweede achtte men het voorstel in elk geval thans ontijdig, nu eerst onlangs uitgebreide discussiën zijn gehouden over eene noodig geachte verhooging van contributie voor de Vereeniging zelve, waarvan de finantiële toestand sedert eenige jaren steeds *achteruitgaande* werd geconstateerd.

Dat het weekblad *Pro Patria* der Vereeniging tot orgaan zoude dienen, achtte men geheel onnoodig. Behalve dat de Vereeniging zelve alles, wat op hare vergaderingen behandeld wordt, aan hare leden mededeelt, zorgt de dagbladpers bovendien steeds voor spoediger en meer algemeene verspreiding van het behandelde dan *Pro Patria* in staat zoude zijn te doen. In de groote bladen kan men den tweeden dag na eene vergadering verslagen vinden, waaronder er zijn die in geen enkel opzicht voor die van *Pro Patria* behoeven onder te doen.

Enkele leden meenden dat het gehalte van *Pro Patria* niet van dien aard was, om materiëlen steun aanlokkend te maken.

Ten slotte verklaarden zich van de 12 aanwezige leden 11 *tegen* het gedane voorstel.

Tegen het ontwerp-Reglement werden geene bedenkingen gemaakt.

Van het Bestuur voornoemd
de Dienstw. Dienaar en Correspondent te Helder,
 ALTING VON GEUSAU.

II.

*Aan den heer Secretaris der Vereeniging
 tot beoefening van de Krijgswetenschap.*

WelEd. Gestr. Heer.

Ik heb de eer U WelEd. Gestr. bij dezen mede te deelen dat ik, ten gevolge van de circulaire van het Bestuur der Vereeniging ter beoefening der Krijgswetenschap, door middel eener lijst bij de leden te Nijmegen heb geïnformeerd hoedanig zij dachten omtrent het voorstel om eene subsidie van *f* 400 aan het weekblad *Pro Patria* te geven.

Van de 23 leden zijn er 16 voor, 3 tegen, waaronder de ondergeteekende.

Over het algemeen is het idée der leden die tegengestemd hebben, dat zij er het nut niet van inzien om zulk eene belangrijke som uit te keeren. De Vereeniging houdt zich bezig met het beoefenen der krijgswetenschap door middel van voordrachten, welke dan later in verslagen worden rondgezonden voornamelijk ten dienste der buiten 's Hage woonachtige leden, zoodat het volgens inzien der heeren tegenstemmers niet noodzakelijk is om een orgaan voor de Vereeniging te hebben.

De overige leden konden wegens afwezigheid niet stemmen.

Met achting

Uw WelEd. Gestr. Dienstw. Dn.

O. J. A. SCHWARZ.

III.

Maastricht, 1 April 1875.

Ondergeteekenden, leden der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, kennis bekomen hebbende der circulaire dd. 15 Maart jl. aan de leden van bovengenoemde Vereeniging gericht, hebben de eer aan het Bestuur dier Vereeniging, in antwoord op die circulaire mede te deelen, dat zij bezwaar maken tegen het

verleenen eener subsidie van 400 gulden aan de redactie van het weekblad *Fro Patria*, en zulks in hoofdzaak omdat, volgens het Reglement der Vereeniging, het buiten hare bedoeling ligt met geldelijke bijdragen weekbladen als anderszins te ondersteunen, al hebben ook de redactiën van die weekbladen enz. door hunne richting en beginselen aanspraak op ieders sympathie.

Ten andere is in de algemeene vergadering van 30 December 1874 bepaald dat de contributie afhankelijk is van het saldo in kas, en is toen uitgemaakt, dat bij minder saldo dan 800 gulden de contributie met één gulden wordt verhoogd.

Deze bepaling is gemaakt, nadat een voorstel tot doorlopende verhooging van contributie was afgestemd, waaruit gerustelijk mag worden aangenomen, dat er weinige leden zijn die de verhoogde contributie wenschen. Door nu dit jaar aan *Pro Patria* ten gevolge hiervan, wellicht een ander jaar aan eene andere redactie, subsidiën te gaan verleenen, zal die verhooging van contributie niet uit kunnen blijven.

Wij vertrouwen dat onze, aan het geachte Bestuur der bovenbedoelde Vereeniging medegedeelde opinie, bij het nemen van een besluit in ernstige overweging zal worden genomen.

De Correspondent,

SALOMON.

De Leden:

J. L. MULDER.

NIERMANS.

VAN DER WIJCK.

J. M. VAN STEIN CALLENFELS.

POTTER.

J. F. MULLER.

SALOMON.

GILISSEN.

B. J. MULERT.

L. J. SOUMAN.

THIJSSENS.

W. J. VAN SELM.

VAN DER WAL.

VORSTMAN.

WREDE.

SPRONKEN.

VAN DEN BROEK.

A. LANZING.

IV a.

M. HH.

Vught, 3 April 1875.

Naar aanleiding uwer circulaire in dato 15 Maart jl., heeft de ondergeteekende de eer de navolgende bedenkingen aan het beter oordeel der Vergadering te onderwerpen.

HET ONTWERP-REGLEMENT.

Art. 1 (nieuw). Artikel 1 van het bestaande Reglement heeft, indien hij het wél begrijpt, meer de strekking, het verspreiden van heldere begrippen omtrent krijgsgzaken onder het publiek in het algemeen — dus onder niet-militairen, — dan dit volgens art. 1 (nieuw) het geval schijnt te zijn? Wel zegt de „Memorie van toelichting,” dat het *doel* onveranderd gehandhaafd is, maar volgens de nieuwe redactie meent de ondergeteekende dit te mogen betwijfelen: hij ziet daarin meer eene wijziging naar aanleiding van of overeenkomstig met den feitelijken toestand der „Vereeniging.”

Welke is die toestand? De ledenlijst geeft daar het antwoord op. Onder een getal van ruim 1000 leden, komt niet meer dan $\frac{1}{10}$ gedeelte of 10 % niet-militairen voor, namelijk, indien men de leden die in den rang van officieren bij de schutterij dienen of gediend hebben, en gepensionneerde militaire officieren niet mederekent. Telt men er de eerstgenoemden bij (de laatstgenoemden kunnen, volgens de zienswijze van den ondergeteekende, bezwaarlijk onder het niet-militaire element gerangschikt worden, met het oog op het hoofddoel der „Vereeniging!”) dan maakt het niet-militaire gedeelte nog slechts $\frac{1}{4}$ of 15 % van het geheele aantal leden uit.

Het kan niet ontkend worden, dat de „Vereeniging” sedert hare oprichting zeer in bloei is toegenomen, vooral wanneer men let op het *aantal* leden; maar het mag betwijfeld worden, of het doel in art. 1 (oud) omschreven, bereikt wordt. Na aftrek van het aantal niet-militaire leden en van de leden in Overzeesche bezittingen, telt de „Vereeniging” ruim 800 leden, die officier zijn in werkelijken dienst, d. i. $\frac{3}{4}$ gedeelte van het geheele officierskorps van het Nederlandsche leger! De ondergeteekende wil beknopt zijn in zijne beschouwingen, en alleen constateeren, dat deze cijfers duidelijk aantoonen, dat slechts een gedeelte, en wel in hoofdzaak dat gedeelte van het programma der „Vereeniging” bereikt werd, wat daarin — ja het eerst genoemd, maar niet als te bereiken hoofddoel aangewezen werd.

Het gebeurt elders wel eens, dat instellingen worden veranderd ter wille van „les hommes en place.” Onwillekeurig dacht de

ondergeteekende hieraan, bij het lezen der gewijzigde redactie van het artikel — en hij voor zich geeft er de voorkeur aan, die van het bestaande art. onveranderd te behouden, of wel die van art. 1 (nieuw) om te keeren, wjl het zijns inziens hoofddoel moet blijven, niet om den militair, maar om den niet-militair vóór te lichten omtrent, op de hoogte te brengen van, en den weg aan te wijzen in de belangrijke militaire quaestiën en onderwerpen van den tegenwoordigen tijd; terwijl het onderling beoefenen der, of de onderlinge oefening in de krijgswetenschap onder militairen eerst in de tweede plaats het streven zijn moet der „Vereeniging.” Maar er is meer.

De „Vereeniging” heeft een schoon en grootsch doel voor oogen gehad. Zij heeft dat doel tamelijk, doch niet krachtig genoeg gevolgd; zij is het doel veeleer voorbijgestreefd. Zij heeft naast zich zien ontstaan eene zuster-vereeniging, die met haar op waardige wijze naar de kroon dingt; ja zelfs eene derde zuster-vereeniging stond op het punt het getal der fractiën te vormen.

De centralisatie — hieromtrent bestaat geen twijfel — is goed en nuttig, wanneer zij voortspruit uit een centrum als éénheid van macht, òf, wanneer de verdeelde arbeidskracht samenwerkt in een zelfde richting, om dat centrum, die éénheid te vormen, die hare kracht weer in alle richtingen uitstraalt; maar wanneer de centralisatie ontstaat uit gebrek aan éénheid; wanneer derhalve elke aldus verdeelde kracht eene éénheid, een centrum op zich zelf vormt, dan wordt geen kracht uitgeoefend — dáár bestaat geen kracht!

Het denkbeeld, om den werkkring der „Vereeniging” uit te breiden en in ruimeren zin toe te passen, is niet nieuw: nog in de bijeenkomst van 30 December 1874 werd in dien zin eene lans gebroken door den toenmaligen secretaris, den heer Hoogenboom, alsmede door den penningmeester den heer Van den Burg.

De groote hoeveelheid grondstoffen, die sedert eenige jaren voor het krijgswezen ter verwerking opgehoopt ligt; het vrij groote aantal militaire periodieke en andere geschriften, bij een betrekkelijk beperkt getal lezers in ons kleine land, tengevolge waarvan onder de eerstgenoemde geschriften periodieke aanvallen van epilepsie en andere zwaarmoedige verschijnselen zijn waargenomen; de decentralisatie der militaire litteratuur, berustende op minder

krachtige grondslagen, enz. hadden sedert lang, volgens de bescheidene zienswijze van den ondergeteekende — in welke zienswijze hij door die van anderen versterkt werd, — het wenschelijke doen uitkomen, om meer eenheid en samenwerking te brengen in de militaire pers. De *Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap* was als het ware het aangewezen centrum, vanwaar datgene had kunnen en moeten uitgaan, wat de ondergeteekende in zijn in 1872 ontwikkeld program, *Leger en Marine*, beoogde (1). Bij gebrek aan voldoende sympathie kon die poging toen geen voortgang hebben, doch de ondergeteekende zou het ten zeerste toeujuichen, indien het *beginsel*, in genoemd program vervat, door de „Vereeniging” werd voortgeplant. Met het oog op deze quaestie — uitbreiding van den werkkring der „Vereeniging” — acht de ondergeteekende het dan ook een gelukkig denkbeeld, dat het Bestuur de wetsherziening thans heeft aan de orde gesteld vóór de beraadslaging over het voorstel tot het verleenen eener subsidie aan het weekblad *Pro Patria*, en is het hem aangenaam, bij deze gelegenheid zijne zienswijze aan het oordeel der Vergadering te kunnen onderwerpen.

Art. 26 (nieuw). In verband met de uitbreiding, welke do ondergeteekende aan de „Vereeniging” wenscht gegeven te zien, acht bij behoud van art. 13 (oud) wenschelijk. Mochten hiertegen te groote bezwaren bestaan — en hij ontkent het mogelijke daarvan niet, — dan veroorlooft hij zich de vraag, of het ook overweging zou verdienen, om de boekwerken enz. die der „Vereeniging” c. q. toekomen, ten geschenke te geven aan de Bibliotheek van het Ministerie van Oorlog, of aan de bibliotheken der Regimenten?

Art. 29 (nieuw). De ondergeteekende geeft de voorkeur aan den termijn van oproeping, zooals die in het vigeerende Reglement bepaald is, opdat de leden gelegenheid hebben zich voldoende te oriënteeren omtrent de te behandelen onderwerpen, en eenigszins — liever „zooveel mogelijk” — toegerust ter vergadering kunnen verschijnen. De waarde van het gesprokene hangt geenszins af van het aantal sprekers, hieromtrent kan wel geen twijfel bestaan;

(1) De inhoud van het prospectus door den heer Van Sloten bij dit schrijven gevoegd geweest, wordt, voor zooveel nodig, hierna weêrgegeven.

maar wanneer dit aantal — en de ondergeteekende heeft hier meer in het bijzonder op het oog de sprekers die aan de discussiën naar aanleiding van het verhandelde deelnemen — steeds vrij beperkt blijft — de „Verslagen” getuigen dit —, dan kan de mogelijkheid ontstaan, dat de vergaderingen worden: bijeenkomsten van een zeker aantal specialiteiten, die ten gevolge van dien eene zware taak zullen te vervullen en zeker aanspraak op de dankbaarheid der leden hebben, maar het doel der Vereeniging wordt dan slechts ten halve bereikt, nam.: het verspreiden van heldere begrippen omtrent krijgsgzaken, door middel van de gedrukte verslagen, nadat zij bevorens verbeterd en aangevuld zijn geworden.

Te 's Gravenhage woont het tennaastenbij $\frac{1}{4}$ gedeelte van het geheele aantal leden, waarvan doorgaans niet meer dan $\frac{1}{6}$ gedeelte de bijeenkomsten bijwoont. Wanneer nu, zooals de ondervinding leert, de „onderlinge oefening” ter vergaderingen, tot dezen kring beperkt, en het aantal sprekers steeds gering blijft, terwijl de „onderlinge oefening” voor al de andere leden uit de Verslagen moet geschieden, — dan getuigt deze toestand — de ondergeteekende merkt dit met leedwezen op — niet voor de ontwikkelingsgeschiedenis der Vereeniging, al nam haar ledental ook een dubbele vlucht! Het zou dan ook ernstige overweging verdienen, meent hij, om het denkbeeld, nog onlangs door den heer Jeekel aangegeven — namelijk het houden van vergaderingen ook op andere plaatsen dan te 's Gravenhage — te verwezenlijken, tot meerdere glorie van de *Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap*. Ook om die reden wenscht hij den termijn van oproeping op 14 dagen gesteld te zien. Mocht de Vereeniging ten gevolge van uitbreiding van haren werkkring een wekelijksch orgaan vinden, dan zou ook hierdoor geen bezwaar bestaan tegen het behoud van dien termijn, wijl eventueele uitstelling der bijeenkomsten, zooals de „Memorie van toelichting” bedoelt, geene verhindering tot mededeeling aan den leden zou tengevolge hebben.

Het Lid,
VAN SLOTEN.

b. *Gedeeltelijke inhoud van het hiervoren bedoeld prospectus.*

De geschiedenis van alle tijden heeft geleerd, dat het welzijn en de ontwikkeling van een staat eng verbonden zijn met de degelijkheid van zijn krijgswezen. Dit geldt zoowel voor kleine als voor groote rijken. De ontwikkeling en beschaving welke hieruit voortsproten, deden in het begin dezer eeuw in Pruisen het beginsel van algemeenen dienst- of weêrplicht ontstaan, welk beginsel den grondslag vormt van de tegenwoordige macht en grootheid van Noord-Duitschland; welk beginsel vooral na den grooten krijg van 70/71 de oogen heeft doen opengaan van geheel Europa, en het *to be or not to be* vormt van de verschillende staten, willen zij levensvatbaarheid blijven bezitten in een tijd, dat de schoonste theoriën over maatschappelijk leven en welzijn in de werkelijkheid worden verpletterd door het „macht gaat boven recht.”

Kleine staten zooals Nederland, kunnen zich inwendig ontwikkelen in landbouw en scheepvaart, in handel en nijverheid, enz.; ons land kan de rechten van den mensch en den boom der vrijheid aankweken, schooner dan onze voorvaderen dit reeds vóór drie eeuwen deden; het kan daardoor een voorbeeld wezen van ontwikkeling en beschaving voor geheel Europa; — maar het zal dit nimmer kunnen dan onder bescherming van de natie of een deel der natie zelve.

Zooals de huur-benden en huur-legers, door welke de verschillende staten in vroegere tijden lieten strijden voor hunne rechten en vrijheden, in den aanvang dezer eeuw verdrongen werden door de volks-legers volgens het stelsel der *conscriptie*, — evenzoo zullen voortaan deze legers moeten plaats maken voor legers, die berusten op het beginsel van algemeenen dienst- of weêrplicht, d. i. voor echt nationale legers of „het volk te wapen;” omdat het 1°. niet meer de vorsten zijn, die om hunne bijzondere belangen, maar de volken die voor hunne rechten en vrijheden strijden; en 2°. dit de taak niet zijn moet van een gedeelte van het volk, maar van de gansche natie.

De Nederlandsche staatsburger begint dan ook in te zien, dat het leger niet eene afzonderlijke kaste maar een deel der natie vormt, zooals de rechterlijke macht, of elke andere tak van staats-

inrichting dit is; en hij begint te begrijpen, dat ook de belangen van het leger die der natie zijn.

De deelneming is echter nog niet algemeen. Een groot gedeelte van het publiek staat nog vreemd tegenover den soldaat en de militaire wetenschap. Toch grijpt deze laatste zoozeer in het leven der natie, dat eene meerdere kennis in wijderen kring zeer gewenscht is; want — en wij zeggen het den generaal Knoop die reeds in 1849 aldus sprak, volmondig na — het is noodig, dat er een einde kome aan de oude, ellendige vooroordeelen tegen den kriegsstand, en de gansche natie het leger leere kennen en hoogachten, en de overtuiging erlange, dat wij, verre van haar vreemd te blijven, geheel en al tot haar behooren; het is noodig, bij allen den moed, den krijgsmansgeest, de vaderlandsliefde levendig te houden, om daardoor weer die veerkracht, die kordaatheid, dat ridderlijke, dat mannelijke gemoed, die energie welke onze voorvaderen kenmerkte te verkrijgen, en ons weer te verheffen tot dien hoogen trap van volksgrootheid waarop zij eenmaal stonden, en den Hollandschen — of wil men liever, den Nederlandschen — naam geëerbiedigd te zien als in de onvergetelijke dagen van De Witt en De Ruijter.

De ondervinding heeft ook geleerd, dat de militaire wetenschap en letterkunde na oorlogen van grooten omvang telkens eene groote schrede voorwaarts is gegaan. De Fransch-Duitsche oorlog van 70/71 biedt zulk eene rijke stof, zulk een ruim veld ter bewerking aan, dat de militaire literatuur ongetwijfeld eene vlucht nemen zal, waarin zij die van vorige tijdperken geheel overschaduwet.

De overvloedig voorhanden stof, welke zoovele hulpbronnen aanbiedt om de ontwikkeling en het gehalte van het leger te bevorderen; de deelneming van het publiek in de groote militaire vraagstukken van den dag; die deelneming aan te kweeken tot krachtige belangstelling; het gemis aan vaste organen der militaire pers, om zijne denkbeelden, zijne opmerkingen en voorstellen te kunnen openbaren, anders dan door de bestaande militaire tijdschriften, welke — zonder dat wij iets op hunne waarde wenschen af te dingen — slechts over eene beperkte ruimte kunnen beschikken, of door verspreide geschriften welke slechts onder de oogen van een klein gedeelte van het publiek komen; het zooveel

mogelijk populair maken van de militaire wetenschap, en bij te dragen tot de ontwikkeling en bevordering van het gehalte en de kracht van leger en volk, zooals hierboven is aangegeven; dit heeft ons tot de overtuiging geleid, en onze meening versterkt, dat de uitgave van een tijdschrift, hetwelk hierin tegemoet kwam, in eene wezenlijke behoefte voorzien zou.

Wij wenschen daarom een tijdschrift in het leven te roepen, dat een waardig orgaan zij van het gansche leger en van de marine, zoowel in Nederland als in de koloniën; een tijdschrift, hetwelk ook de publieke opinie weêrgeeft over alle zaken het krijgswezen betreffende; een tijdschrift, welks kolommen zullen openstaan zoowel voor den niet-militair als voor den militair; en voor onderwerpen welker degelijkheid zal beoordeeld worden door de redactie of door eene jury, aan wie de stukken zullen worden overgelegd.

Ons doel zal zijn, zooals reeds gezegd is: bij te dragen tot de ontwikkeling en bevordering van het gehalte der levende strijdkrachten en van het volk; de rechten en belangen van het leger te verdedigen en zijne belangen te doen gelden; de verbetering van bestaande toestanden, waar ons die verkeerd voorkomen, te bevorderen; de regeerings-daden te ondersteunen of te bestrijden, naarmate zij ons goed of slecht toeschijnen.

Wij zullen geene personen aanvallen of verdedigen, maar zaken. Het is ons te doen om de waarheid, en niets dan de waarheid.

Om op de hoogte te kunnen blijven van de militaire wetenschap zou men kennis moeten nemen van alle brochures, periodieke en andere geschriften, zoowel van het binnen- als van het buitenland. Dit is niet alleen ondoenlijk, maar zou zeer kostbaar wezen tevens. Ons tijdschrift moet hierin trachten te voorzien; het moet eene vraagbaak zijn voor iedereen.

Om over den rijken inhoud te kunnen oordeelen, geven wij daarvan de volgende schets:

- a. *Krijgs-geschiedenis*: vooral van den nieuweren tijd.
- b. *Krijgs-wetenschappen*: als taktiek, strategie, en alles wat op landmacht en marine betrekking heeft.
- c. *Hulp-wetenschappen*: in den meest uitgebreiden zin, als leger-organisatie, administratie, geneeskundige dienst, onderwijs; enz.

Wij zullen spreken over het actieve leger, de schutterij en weerbaarheid; over vestingen, forten en verdedigings-liniën; in

één woord over de levende en doode strijdkrachten; over organisatie, sterkte, samenstelling, bewapening, tactiek, kleeding, oefening, verpleging, discipline, enz. enz. Vooral ook over marine.

Wij zullen verder geven maandelijksche overzichten van de gebeurtenissen, vorderingen en vindingen op het gebied der militaire wetenschap, en een kort geschied-verhaal van de ingrijpende veranderingen in het krijgswezen der verschillende, vooral naburige Europeesche staten; gemengde stukken, beschouwingen en schilderijen van militaire toestanden in populairen vorm, boekbeoordelingen, Regeerings- en Kamer-verslagen over het Hoofdstuk VIII der staatsbegrooting, enz. enz.

's Hage, 4 April 1875.

V.

*Aan het Bestuur der Vereeniging ter
beoefening van de Krijgswetenschap.*

Mijne Heeren!

Ingevolge de circulaire aan de leden der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, dd. 15 Maart jl., neem ik de vrijheid U in overweging te geven op de 1° alinea van art. 28 te doen volgen:

„De wijziging of aanvulling der stenografische aantekeningen zal alleen ten doel hebben het gesprokene in beter stijl weer te geven, zonder in het geringste de strekking of de beteekenis van het gezegde te veranderen.”

Verder veroorloof ik mij een voorstel van meer ingrijpenden aard in overweging te geven.

Daar het Bestuur volgens art. 25 sprekers *uitnoodigt* tot het houden van voordrachten, is het m. i. niet welvoegelijk zich zelven tot eene spreekbeurt aan te bevelen, en indien zulks al mocht gebeuren, dan kan dit alleen een gevolg daarvan zijn dat zij, die zich aanbieden, zich daartoe volkomen gerechtigd wanen.

De meer bescheiden geleerdheid, die zich zelden op den voorgrond plaatst, gaat daardoor voor het algemeene nut verloren, hetgeen ik nadeelig acht voor onze Vereeniging. In het belang der Vereeniging zou ik dan ook gaarne eene wijziging wenschen voor te stellen, die evenwel met het bestaande beginsel kan samen gaan, zoodat het dan ook overweging verdient de beide wijzen

van behandeling te doen plaats hebben, totdat de ondervinding zal hebben geleerd welke de beste wijze van regeling is.

Het voorname denkbeeld waarvan ik uitgegaan ben, is geweest de vergaderingen en verhandelingen het meest vruchtbaar voor de leden te maken en daardoor tevens aan te sporen tot talrijke opkomst. Het valt toch niet te ontkennen dat zulks wel eenige aanmoediging verdient, als men het gering aantal opkomende leden vergelijkt met de opkomst bij vroegere vergaderingen, toen men zich verdrong om eenigszins nader bij den spreker te komen.

Dit zal dunkt mij beter worden, indien de vergadering overtuigd is werkelijk goede verhandelingen te hooren. Dit sluit volstrekt niet in dat zulks nu niet het geval is, en moge het al voldoende aan de prudentie van het Bestuur overgelaten zijn om alleen die sprekers uit te noodigen, die bekend staan als sommiteiten op militair gebied, een onvoorwaardelijke waarborg voor het nut eener verhandeling is zulks niet, daar het Bestuur niet in kennis is gesteld met de verhandeling en dus geen bepaalden waarborg heeft dat geen zaken behandeld worden van specialen aard, die wel op wetenschappelijke vereenigingen maar niet in onze vergaderingen te huis behooren, en evenmin weet — alleen bij onderstelling kan weten, waarin men falen kan — of aan het tweede gedeelte van artikel 1 worde voldaan, het verspreiden van *heldere* begrippen omtrent krijgskaken.

Mijn bezwaar is voornamelijk, dat niet al het nut wordt geprofitteerd, dat eene vereeniging van een zoo groot aantal leden kan opleveren.

Mijn voorstel luidt nu aldus:

De leden der Vereeniging, die geneigd zijn eene verhandeling te houden, worden uitgenoodigd deze aan het Bestuur (geteekend of onder motto) in te zenden. Het Bestuur beoordeelt of de voordrachten geschikt zijn om te worden behandeld, en heeft het recht daartoe zich enkele leden toe te voegen. Zij worden op door het Bestuur te bepalen dagen in behandeling genomen, gedrukt en door de Vereeniging in eigendom overgenomen tegen een bepaald honorarium per vel druks.

De onderwerpen zijn geheel vrij, terwijl het Bestuur zich voorbehoudt ook onderwerpen van bijzonderen aard als vragen ter beantwoording aan de orde te stellen.

Omtrent de hoegrootheid van het te verleenen honorarium per vel druks, onthoud ik mij van een oordeel en wensch dit over te laten aan hen, die meer bekend zijn met de in dit opzicht gebruikelijke geldelijke belooning.

Met de verschuldigde hoogachting,

Uw Dio. Dienaar,

C. L. W. MOORREES.

VI.

's Bosch, 7 April 1875.

U. E.

Ingesloten hebben 33 te 's Bosch woonachtig zijnde leden van de Vereeniging tot beoefening der Krijgswetenschap, de eer aan het Bestuur dier Vereeniging hunne bezwaren bloot te leggen, nopens de verandering van Reglement, voorgesteld bij circulaire van den 15 Maart. jl.

De onderteekenaren van ingesloten gedrukt schrijven, achten zich verplicht UE. mede te deelen, dat zij, voor zooveel doenlijk, dit schrijven hebben ter kennis gebracht van de medeleden, hier te lande woonachtig.

De onderteekenaren van nevensgaand schrijven.

Aan het Bestuur der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap.

Mijne Heeren!

De lezing Uwer circulaire dd. 15 Maart jl. doet ons zien dat de wenschen der vergadering van leden der Vereeniging ter beoefening van Krijgswetenschap te 's Bosch woonachtig, geen ingang hebben kunnen vinden bij het Bestuur.

Zij behelsden het verzoek, dat er geene besluiten zouden worden genomen van finantieelen aard, noch veranderingen worden gemaakt in het bestaande Reglement, tenzij al de leden der Vereeniging hier te lande woonachtig, in de gelegenheid werden gesteld, hunne stem dienaangaande uit te brengen.

In de bovenaangehaalde circulaire wordt de gelegenheid aangeboden, bezwaren in te zenden tegen de aan de orde gestelde onderwerpen, waarvan wij gebruik zullen maken, aanvangende met het eerste onderwerp:

Voorstel tot het uitkeeren van eene subsidie aan het Weekblad Pro Patria.

Door dit voorstel ondergaat onzes inziens het doel der Vereeniging eene groote wijziging, waaromtrent eene beslissing niet genomen mag worden door een 40 of 50tal leden, die gewoonlijk op de vergadering worden aangetroffen, niettegenstaande het geheele ledental ongeveer 1000 bedraagt.

Het doel der Vereeniging wordt in het reglement als volgt omschreven :

„Onderlinge oefening in de Krijgswetenschap, algemeene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgswaken.”

Wij houden ons overtuigd dat de voorstellers gemeend hebben, dat het doel onzer Vereeniging door hun voorstel zou worden bevorderd.

Wij meenen daarentegen dat elke subsidie aan eenig tijdschrift, week- of dagblad strijdig met dit doel zoude zijn.

Onderlinge oefening in de Krijgswetenschap stelt voorop, dat de meest uitéénlopende zienswijzen ter sprake kunnen komen en bediscussieerd worden.

Algemeene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgswaken kan alleen tot eene vruchtbare overtuiging leiden, als hoorder of lezer het voor en tegen over de verschillende onderwerpen kan overwegen.

Onze Vereeniging kan daardoor onberekenbaar nut stichten, maar elke schijn van partijdigheid of vooringenomenheid met zekere denkbeelden moet worden geweerd.

De roeping van een week- of dagblad is immers anders.

Heeft dat geene richting, geen zekere begrippen, geene leidende gedachte, dan heeft het ook geen recht van bestaan. De ruimte in een weekblad beschikbaar, maakt het onmogelijk voor- en tegenstanders naar eisch te doen spreken, en hoe schoon het Programma van Pro Patria ook is als het zegt: „In speciaal Militaire vraagstukken stelt de redactie zich geene partij. Zij acht zich niet geroepen om propaganda te maken voor eenig bepaald stelsel,” zoo achten wij het toch eene illusie zulks in de praktijk te willen bereiken.

Hetzelfde hoofdbeginsel van volkomene onpartijdigheid, dat

onze Vereeniging moet kenmerken, noopt ons ook voor te stellen dat er geene wijzigingen in het Reglement mogen worden gemaakt, zonder dat alle leden in Nederland gevestigd, hunne stem hierover kunnen uitbrengen.

Ons zijn feiten bekend, die ons doen vreezen dat, zoo de in de circulaire bedoelde wijzigingen kunnen worden ingevoerd door het gering aantal leden dat onze algemeene vergadering bezoekt, er zekere ééNZijdigheid zal ontstaan, welke lijnrecht in strijd zoude zijn met het doel onzer Vereeniging.

Op grond van het bovenstaande hebben de ondergeteekenden de eer aan het Bestuur der Vereeniging ter beoefening der Krijgswetenschap voor te stellen, alvorens de behandeling van de punten, vervat in meergemelde circulaire van 15 Maart 1875, ter tafel worde gebracht, het navolgende voorstel te behandelen:

Aan art. 38 van het Reglement van 28 Augustus 1866 toe te voegen:

Voorstellen tot verandering of wijziging in het Reglement of wel die van finantieelen aard, moeten, voor zooveel doenlijk, aan de beslissing van alle hier te lande woonachtig zijnde leden der Vereeniging onderworpen worden.

Het Bestuur regelt de wijze van stem-opneming.

De Leden:

ANDRE DE LA PORTE. A. E.	GROTENDORST.
BANNIER. W.	VAN GAMEREN.
BERG. J. R. VAN DEN	LANSCHOT-HUBRECHT. E. L. H.
BINKHORST. D. W.	- VAN
GENNEP. J. G. VAN	NIERSTRASZ. N. H.
SCHASSERT BERT. C. L. A.	NOUWIS. G. VAN
VIGELIUS. C. E. A.	PLET. W. C.
VAN DER BEEK. L. P.	REHM. O. A.
VAN ALPHEN. J. C.	SCHUURMAN. W.
DYKHOORN. L. C.	PHAFF.
SIX. JHR. A. J. B.	WEYTINGH.
V. D. OUDENDYK PIETERSE. H. F.	TAREL. H. G. VAN
OPSTELTEN.	GEVAERTS.
KALIS.	STOLP. H. J. B.
VAN DEN HOFF.	VAN STEEVERING.
VERNIERS v. D. LOEFF.	H. G. CLERKX SR.
WETSELAAR.	W. GOUDRIAAN.

VII.

*Bergen-op-Zoom, 7 April 1875.**Den Heere Secretaris van de Vereeniging
tot beoef. enz.*

WelEd.gestr. Heer!

Ik heb de eer U te informeeren, dat alle leden, op twee na, van de afdeeling Bergen-op-Zoom uwer Vereeniging, *tegen* het voorstel zijn om aan „*Pro patria*” eene subsidie te geven.

Mij is verzocht U daarvan kennis te geven.

Met hoogachting,

Uw dw. dienaar,

C. A. KOOREVAAR.

Correspondent.

VIII a.

De ondergeteekende heeft de eer nevensgaand adres aan het Bestuur der Vereeniging ter beoefening der Krijgswetenschap toe te zenden, met beleefd verzoek daarvan in de Vergadering van den 16 April a. s. mededeeling te willen doen.

Arnhem, 9 April 1875.

De Kapitein v. d. Generalen Staf,

W. ROOSEBOOM.

VIII b.

De ondergeteekenden, leden der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, vernomen hebbende, dat bij het Bestuur der genoemde Vereeniging is ingekomen een schrijven, ondertekend door 20 leden, inhoudende het voorstel, aan het weekblad *Pro Patria* eene subsidie van f 400 te verleenen, betuigen bij deze hunne ingenomenheid met dat voorstel en hebben de eer het in de gunstige overweging der Vergadering aan te bevelen.

Arnhem, 5 April 1875.

JORISSEN.

PROHN.

LUYKEN GLASHORST.

F. H. VAN VERSCHUER.

SCHNEIDER.

HEITZ.

W. HINGMAN.

J. A. KOLFF.

W. F. LE MAITRE.

V. H. KUIJPER.

ZEGERS RIJSER.

H. LAMAN TRIP.

V. D. HORST BRUIJN.

K. VERSCHOOR.

DE HAES.

BERAIL.

SAUERESSIG.

KANTELAAR.

PRAGER.

E. VAN DIJK.

OVERVELDT.

STARING.

PEPERKAMP.

H. J. H. JANSSEN.

A. GREVE.

W. ROOSEBOOM.

IX.

Utrecht, 9 April 1875.

*Aan het Hoofdbestuur der Vereeniging enz.**Mijne Heeren!*

Heden ontving ik van eenige leden onzer Vereeniging uit 's Bosch een afschrift van een door die leden aan het Hoofdbestuur gericht schrijven naar aanleiding Uwer circulaire van 15 Maart jl., begeleid van eene uitnoodiging om eveneens, hetzij coöpererend hetzij individueel, een votum uit te lokken te dier zake van de Utrechtsche leden.

Daar het mij te laat voorkwam om vóór de vergadering van 16 April door het beleggen eener vergadering een collectief votum te provoceeren, heb ik de mij geworden bescheiden bij de leden te Utrecht doen circuleeren, om te voldoen aan het verlangen mijner medeleden te 's Hertogenbosch, en ieder hunner in overweging gegeven persoonlijk hun gevoelen omtrent de onderwerpelijke zaak kenbaar te maken, voor zooverre men dit wenschelijk mocht achten.

Hoewel volgens het Reglement der Vereeniging het gevoelen der leden, die de vergadering niet bijwonen, niet van directen invloed kan zijn op de stemming, zoo nopen toch zoowel Uwe circulaire van 15 Maart jl. als het bovenbedoeld schrijven der leden uit 's Hertogenbosch mij, U als mijn persoonlijk gevoelen, omtrent de ter vergadering van 16 April ter tafel te brengen zaken, te doen kennen:

1°. dat ik hoogelijk ben ingenomen met Uw voorstel tot het verleenen van subsidie aan het weekblad *Pro Patria*.

2°. dat ik, in strijd met de meening der leden uit 's Bosch, dien maatregel in geenen deele in strijd acht met de statuten onzer Vereeniging.

3°. dat ik mij over het geheel zeer goed vereenigen kan met de voorgestelde reglementswijziging.

Onder betuiging mijner hoogachting heb ik de eer te zijn,

Uw Dio. Dienaar,

J. K. KEMPEES.

X.

Gorinchem, 12 April 1875.

*Aan het Bestuur der Vereeniging ter beoefening
van de Krijgswetenschap.*

Mijne Heeren!

De ondergeteekende, daartoe uitgenoodigd door HH. leden van voornoemde Vereeniging te dezer plaatse, heeft de eer ter Uwer kennis te brengen, dat in eene bijeenkomst op Zondag 11 April jl. gehouden naar aanleiding van de ontvangst eener missive van HH. leden te 's Hertogenbosch, met algemeene stemmen besloten is:

1°. Zich geheel te vereenigen met de bezwaren in genoemden brief geöpperd tegen het uitkeeren eener subsidie aan het weekblad *Pro Patria*;

2°. Het voorstel, betreffende de toevoeging aan art. 38 van het Reglement van 28 Augustus 1866, te ondersteunen;

3°. Bovenstaande besluiten op gepaste wijze ter kennis van het Bestuur der Vereeniging te brengen.

De ondergeteekende,
J. J. SCHLUITER.

XI.

Vught, 11 April 1875.

*Aan het Bestuur der Vereeniging tot
beoefening van de Krijgswetenschap.*

M. HH.

Toen de ondergeteekende de eer had, naar aanleiding uwer circulaire van 15 Maart jl., in dato 3 dezer, eenige bedenkingen in het midden te brengen omtrent punt 2 dier circulaire, meende hij, dat dit punt ook het eerst ter vergadering in discussie zou worden gebracht. Hij heeft de eer gehad op eene desbetreffende vraag, van den Secretaris welwillend ten antwoord te ontvangen, dat de volgorde der te behandelen onderwerpen nog niet bepaald was en nader in eene Bestuursvergadering zou worden vastgesteld. De mogelijkheid bestaat derhalve, dat het eerst aan de orde zal worden gesteld het voorstel tot het uitkeeren eener subsidie aan het weekblad *Pro Patria*.

Ofschoon in beginsel niet tegen het verleenen van subsidiën zijnde, zou de ondergeteekende met leedwezen het voorstel der 22 onderteekenaren zien aannemen, bij aldien dit werkelijk het eerst werd aan de orde gesteld. Werd het aldus aangenomen vóór de Wets-herziening, dan zal dit ten gevolge hebben, dat de leden voor de wonderlijke verrassing zullen staan, dat zij, toegestemd hebbende in het terugbrengen der contributie op *f* 4, bijaldien het batig saldo der „Vereeniging” bij het eind van een vorig werkjaar minder dan *f* 800 bedraagt (besluit der Algemeene vergadering op 30 December 1874 — artikel 14 van het ontwerp-reglement), die verhoogde — of, wil men liever, meerdere — contributie zullen betalen voor een geheel ander doel, dan bij genoemd besluit bepaald werd of ten grondslag lag; — zij zullen derhalve, wil de „Vereeniging” niet inteeën op de kas, weldra een verhoogde contributie betalen, *ten einde* contribueërend lid te zijn van het weekblad *Pro Patria*. De ondergeteekende voor zich ncht zulk een toestand niet wenschelijk; hij geeft er de voorkeur aan, om de quaestie zuiver te stellen, door de prioriteit te geven aan de Wets-herziening, en in art. 1 het beginsel vast te stellen, door hem in zijn schrijven van 3 April ontwikkeld.

Mochten het Bestuur en de Vergadering in dien zin beslissen, dan nog zou de ondergeteekende niet onvoorwaardelijk vóór het verleenen eener subsidie zijn, maar er de voorkeur aan geven — immers zoo mogelijk — tot geheelen afkoop van het eigendomsrecht, ten einde het weekblad *Pro Patria* te doen worden een zelfstandig orgaan der „Vereeniging.”

Het lid,
VAN SLOTEN.

XII a.

Leerdam, 11 April 1875.

Aan het Bestuur enz.

Mijne Heeren!

Van de leden onzer Vereeniging in 's Hertogenbosch een schrijven ontvangen hebbende, om bij instemming met de door hen geopperde bezwaren, dit aan U kenbaar te maken, zoo vermeent de ondergeteekende (de vergadering niet kunnende bijwonen) zijnezienswijze,

in tegenstelling van de leden uit den Bosch, aan U kenbaar te moeten maken.

Hij heeft daarom de eer U de copie te zenden van zijn schrijven aan de leden in den Bosch. — Met de meeste hoogachting noemt hij zich

Uw dienstw. dien.

C. A. JEEKEL.

XII b.

Leerdam, 11 April 1875.

Copie. *Mijne Heeren!*

Uw schrijven van den 8sten dezer heb ik met belangstelling gelezen, en hoewel ik mij met den inhoud *niet* vereenigen kan, betuig ik U mijn vriendelijken dank voor de toezending.

Ik wil het niet bij die kennisgeving laten, maar, zonder eenige kritiek te willen uitoefenen, mag ik niet verzwijgen, dat uwe wijziging van art. 38 *niet* het door U beoogde doel zal bereiken.

Uwe redactie is toch te facultatief; dat „voor zooveel doenlijk” laat zooveel uitleg toe, dat, naar mijne bescheidene meening, toch het Bestuur, of liever de vergadering kan handelen, zooals zij goeddunkt.

Het vorenstaande is echter *niet* het doel van dit schrijven; de bestrijding tot het verleenen van eene subsidie aan „*Pro Patria*” is mijn drijfveer.

Mij dunkt dat „Algemeene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgsgaken” niet beter kan beoogd worden, dan door een goedkoop, goed geredigeerd militair weekblad. Noch vergaderingen door enkelen bezocht, noch de verslagen, die slechts in handen der leden komen, zullen zooveel nut kunnen stichten als een goed militair blad.

Ik beaam volkomen met U dat de week- en dagbladen partij moeten kiezen, maar in militaire zaken, meen ik, dat de politieke afscheiding niet zuiver kan zijn. Bovendien, aangenomen dat de redactie partijdig wordt, zij mag immers geen enkele meening weren, en dus uwe vrees voor partijdigheid is overdreven.

Indien gij, Mijne Heeren, eens bekend waart met de moeilijk-

heden, waarmede de *Pro Patria* te worstelen heeft, dan zoudt Ge misschien de pogingen van het Bestuur toejuichen en aan dat blaadje ook uw steun schenken.

Zijn de financiën goed geregeld — zonder geld is het niet mogelijk het in stand te houden — komen de leden onzer Vereeniging het te hulp door het publiceeren van degelijke stukken, dan zal „*Pro Patria*” veel bijdragen tot het verspreiden van heldere begrippen omtrent het krijgswezen.

Mij geenszins voorstellende, dat dit schrijven eenige verandering in uwe zienswijze zal brengen, zoo reken ik mij echter verplicht ook mijne denkbeelden aan het Bestuur onzer Vereeniging kenbaar te maken, hetwelk ik doen zal door de toezending van eene copie van dit schrijven.

Ontvangt, Mijne Heeren, de verzekering mijner bijzondere hoogachting, waarmede ik de eer heb te zijn

UEd. Gestr. dw. dien.

(get.) C. A. JEEKEL.

Kampen, 12 April 1875.

XIII.

Aan het Bestuur enz.

M. H.

't Is mij eene aangename taak U namens de Leden alhier woonachtig dank te zeggen, dat U hen in de gelegenheid gesteld hebt, hunne meening kenbaar te maken ten opzichte van het voorstel van twee en twintig te 's Gravenhage woonachtige leden der Vereeniging, om aan het weekblad „*Pro Patria*” voor het jaar 1874/75 eene subsidie uit te keeren van f 400.

Ten einde te voldoen aan den wensch van het Bestuur, uitgedrukt op bl. 4 der circulaire van 15 Maart jl., heb ik de eer U mede te deelen dat in eene hier gehouden vergadering der leden is besproken :

- 1°. In hoeverre de Vereeniging behoefte heeft aan een orgaan.
- 2°. Of 't weekblad „*Pro Patria*” eenigen waarborg geeft om een geschikt orgaan te zullen worden.
- 3°. Of de financiële toestand der Vereeniging van dien aard

is om, voor eene *gedeeltelijk reeds verloop*en tijdruimte, eene *zoo hooge* subsidie te geven.

Behalve de HH. v. d. Plas en Rijnders, die door ongesteldheid, en de Hr. Ekker, die door ambtsbezigheden verhinderd was, hebben de overige *twee en twintig* leden bij het behandelen *dezer drie punten* meer dan voldoende redenen gevonden om zich tegen 't verleenen der gevraagde subsidie te verklaren.

De Correspondent,
KEISER.

XIV.

Nijmegen, 12 April 1875.

Aan den heer Secretaris der Vereeniging enz.

WelEd. Gestr. Heer,

Eergisteren is te Nijmegen ontvangen eene *missive* uit 's Bosch dd. 8 April. Hierin werden de leden alhier woonachtig door die uit 's Bosch verzocht, inzage te willen nemen van een voorstel door hen aan het Bestuur te 's Hage te richten. Zij verzochten verder, dat, zoo de medeleden zich mochten kunnen vereenigen met de door hen geopperde bezwaren, zij daarvan, hetzij persoonlijk, 't zij coöpereerend, blijk mochten geven aan het Hoofdbestuur te 's Hage, te gepaster plaatse, of door de naar hun oordeel meest geschikte middelen.

Zooals U waarschijnlijk wel reeds bekend zal zijn, luidt hnn voorstel als volgt:

„Voorstellen tot verandering of wijziging in het Reglement of wel die van finantiëlen aard, moeten, voor zooveel doenlijk, aan de beslissing van alle hier te lande woonachtig zijnde leden der Vereeniging onderworpen worden.

„Het Bestuur regelt de wijze van stemopneming.”

Ik heb dit voorstel bij de leden doen circuleeren en heb van de 24 leden: 14 voor het voorstel van 's Bosch, 2 tegen, 4 buiten stemming, 4 die wegens afwezigheid geen stem konden uitbrengen.

Ik heb de eer te zijn

UWEd. Gestr. Dienstw. Dn.
O. J. A. SCHWARZ.

XV.

Willemstad, 12 April 1875.

*Aan het Bestuur der Vereeniging ter beoefening
van de Krijgswetenschap.*

Mijne Heeren!

Bij brief van 8 April jl. werd ons door eenige leden der Vereeniging tot beoefening der Krijgswetenschap, wonende te 's Bosch, kennis gegeven van een schrijven, dat zij aan het Hoofdbestuur der Vereeniging hadden gericht, naar aanleiding van de circulaire van dat Bestuur dd. 15 Maart jl. aangaande het voorstel tot *uitkeering van eene subsidie aan het weekblad Pro Patria*.

Bij het aan het hoofd dezes genoemd schrijven, werd ons verzocht, zoo wij met de geopperde bezwaren konden instemmen, daarvan aan het Hoofdbestuur te doen blijken.

De ondergeteekenden, allen leden van genoemde Vereeniging, wonende te Willemstad, verklaren dan ook, dat, wat betreft de bezwaren tegen het verleen van de subsidie aan het genoemde weekblad, zij hunne volkomene adhaesie schenken aan het schrijven van hunne medeleden te 's Hertogenbosch.

Ook zij vermeenen dat door het uitkeeren van eene subsidie aan een week- of dagblad een antecedent gesteld zal worden, waarbij het onafhankelijk en zelfstandig karakter van de Vereeniging in de waagschaal zou kunnen komen.

Hoe verheven en theoretisch vrij van iedere politieke kleur, of van wat eigenaardige richting het programma van een dag- of weekblad ook moge zijn, het in alle opzichten verwezenlijken daarvan zal, naar hunne meening, wel tot de hersenschimmen blijven behooren. Dikwijls — al zij het dan ook onwillekeurig — zullen de bijzondere opvattingen en denkbeelden van enkele personen in zoodanig blad blijven doorschemeren.

Ten slotte geven zij ook als hunne meening te kennen, dat het ook hun wenschelijk voorkomt, dat wijzigingen in het Reglement of wel van finantiëlen aard niet enkel door een betrekkelijk klein aantal leden, die de vergaderingen bijwonen, worden tot stand gebracht.

J. W. BOERRIGTER.

FABIUS.

VAN HELDEN TUCKER.

M. v. AKEN.

MESQUITA.

N. J. TOLK.

XVI.

's Bosch, 13 April 1875.

*Aan den heer Secretaris der Vereeniging enz.**Wel Ed. Gestrenge Heer,*

Aan het Bestuur van de Vereeniging voor de beoefening der Krijgswetenschap zal uit 's Bosch een schrijven worden toegezonden, waaronder ook mijn naam staat.

Mag ik U nu beleefdelijk verzoeken dien naam te schrappen.
De redenen zijn deze:

Ik ben, om verschillende motieven, tegen het geven van subsidie aan het weekblad *Pro Patria*. In het bewuste schrijven komt echter de volgende zinsnede voor:

„Ons zijn feiten bekend,” enz. enz. . . . eene zinsnede, die volkomen buiten mijn weten er in is gebracht — ik was absent — en bovendien bepaaldelijk tegen mijne overtuiging strijdt.

Aangezien ik nu moeielijk slechts voor een gedeelte van het stuk solidair kan zijn, vind ik het beter, dat mijn naam er in het geheel niet onder voorkomt.

Nogmaals dus, heb s. v. p. de goedheid mijn naam door te slaan.
Hierdoor zal zich zeer verplicht achten

Uw dienstwillige dienaar,

BANNIER.

XVII.

Ondergeteekenden, leden der Vereeniging ter beoefening der Krijgswetenschappen, wonende te Maastricht, vereenigen zich met het bijgaand voorstel der leden dier Vereeniging te 's Bosch.

Maastricht April 1875.

DE KOK.

VAN STEIN CALLENFELS.

THIJSSENS.

SALOMON.

BOREL.

VORSTMAN.

SPRONKEN.

L. J. RISSEEUW.

L. J. SOUMAN.

V. FRANCKENBERG EN PROSCHLITZ.

LANGGUTH.

H. A. POTTER.

NIERMANS.

J. L. MULDER.

SALOMON.

COKART.

W. J. VAN SELM.

V. D. WIJCK.

V. D. WAL.

J. F. MULLER.

W. J. MULERT.

GILISSEN.

XVIII.

*Zwolle, 14 April 1875.**Aan den heer Secretaris enz.**WelEdel Gestr. Heer!*

Wij ontvingen Uwe circulaire, dd. 15 Maart, idem eene van leden uit 's Hertogenbosch. Ten gevolge van een en ander hebben wij de eer U mede te deelen, dat de leden te Zwolle adhaesie schenken aan het voorstel tot verleenen van subsidie aan Pro Patria enz. *Drie* vierde toch was voor Uw voorstel, een vierde juichte dat uit 's Bosch toe.

Ontvang WelEdel Gestr. Heer enz.

Namens de leden,
ROELANTS.

XIX.

*Middelburg, den 11 April 1875.**Aan het Bestuur der Vereeniging enz.**M. M.!*

Closa heb ik de eer U de meeningen van de leden der Vereeniging alhier te doen toekomen, nopens het voorstel tot het uitkeeren van eene subsidie aan het weekblad *Pro Patria* enz., met beleefde uitnoodiging, daarvan wel ter zijner tijd en plaats notitie te nemen.

Met de meeste hoogachting,
COSTER.

Ik vereenig mij met de bezwaren der leden te 's Bosch.

V. KARNEBEEK.

Ik beschouw de bijvoeging en toepassing van art. 38 hoogst noodig.

WOUTERSEN.

Ik vereenig mij met het voorstel der leden te 's Bosch.

F. E. H. LIEBERT.

Vereenig mij volkomen met het voorstel der leden uit 's Bosch.

SCHARTEN.

Ik ben het volkomen eens met de leden te 's Bosch. MOLL.

Ik vereenig mij met het voorstel der leden te 's Bosch.

M. H. DAMME.

Ik vereenig mij met het voorstel der leden te 's Bosch.

DE BONNIER.

Ik acht het voorstel niet zeer practicabel en kan er dus niet bepaald vóór stemmen.

VAN BERLIKOM.

Ik kan mij zeer goed vereenigen met de bezwaren van de H.H. leden uit 's Bosch en ben overtuigd, dat het nuttig en noodig zijn kan, dat een grooter aantal leden beslisse over zoodanige misschien niet ingrijpende, maar wellicht gevolgrijke veranderingen.

Echter geloof ik niet dat zulks kan gevonden worden alleenlijk door de voorgestelde toevoeging aan art. 38, maar dat hiertoe het laatste gedeelte van het Reglement geheel zal behooren te worden herzien.

Baron VAN LIJNDEN.

Ik vereenig mij met de bezwaren en het voorstel der H.H. leden te 's Bosch.

XX.

's Bosch, 15 April 1875.

Hooggeachte Generaal!

De circulaire, door een dertigtal leden der Vereeniging tot het beoefenen der Krijgswetenschap uit 's Bosch Uwe Excellentie toegezonden, geeft mij aanleiding U mede te deelen, dat die circulaire is samengesteld en verzonden gedurende mijn verlof. De hoogachting die ik voor Uw persoon gevoel, de innige overtuiging van het vele goede dat de officieren van het Nederlandsche leger aan den Voorzitter en het Bestuur te danken hebben, geven mij vrijheid te verklaren, dat en inhoud en behandeling der meergenoemde circulaire buiten mijne medewerking werd daargesteld en afgedaan.

In eene algemeene vergadering, gisteren alhier bijeengeroepen, ontving ik geene machtiging om ook uit naam van anderen dit schrijven tot U te richten, en daarom verzoek ik dit als persoonlijk te willen beschouwen.

Met de meeste hoogachting heb ik de eer mij te noemen,

Van Uwe Excellentie de Dw. Dinaar,

Correspondent te 's Bosch,

VAN NOURHUIS.

XXI.

Den heer Secretaris enz.

Beleefd verzoek ik U mijn naam te willen schrappen van de circulaire, dezer dagen door de afdeeling 's Bosch aan het Hoofdbestuur der Vereeniging gezonden. De daarin voorkomende zinsnede, die van „bekende feiten” spreekt, kan ik *niet* onderschrijven, te meer, wijl die in de Vergadering der leden te dezer stede *niet* behandeld, of, waar ze gereleveerd werden, *niet* beaamd zijn.

Met de meeste achting

Uw dienstv. dienaar,

PLET.

XXII.

's Bosch, den 14^{en} April 1875.

Wel Ed. Gestr. Heer!

Ik verzoek U beleefd mijn naam te willen doorslaan onder de onderteekenaren der circulaire, door eenige leden van de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap uit 's Bosch gericht aan het Bestuur dier Vereeniging te 's Gravenhage.

Hoewel geheel instemmende met de motieven die tot de circulaire aanleiding gaven, komt in die circulaire, zonder mijn medeweten en geheel tegen mijne opinie, de zinsnede voor: „Ons zijn feiten bekend, enz.”

Ik kan mij hiermede niet vereenigen, noch mij daarvoor aansprakelijk stellen, en niet verantwoordelijk kunnende blijven voor den halven inhoud der circulaire, zie ik mij genoodzaakt mij als onderteekenaar terug te trekken.

Ik heb de eer te zijn met de meeste hoogachting

Uw onderdanige dienaar,

A. O. REHM.

Na de gedane mededeelingen merkt de Voorzitter op, dat de heer Jeekel in zijn schrijven ten onrechte gezegd heeft, dat het voorstel omtrent het weekblad *Pro Patria* van het Bestuur is uitgegaan: de vergadering weet dat het is gedaan door een twintigtal leden; — voorts dat het Bestuur mededeeling heeft gedaan van de ingezonden brieven, ten einde een blijk te geven dat het in deze zelfs den schijn van partijdigheid en doordrijverij wil vermijden. Hij wenscht nu dat de vergadering vooraf haar

gevoelen uite over het adres van de Bossche leden en beslisse welk gevolg daaraan zal worden gegeven, en opent daarover de beraadslaging.

De heer SIX heeft de circulaire van den Bosch op 8 April ontvangen en acht het plichtmatig der vergadering dienaangaande het volgende meê te deelen. Den 10^{den} heeft hij tot een der onderteekenaren een schrijven gericht, het verzoek inhoudende, zijnen medestanders den daarbijgevoegden brief te willen doen toekomen, welks inhoud hieronder volgt.

Aan HH. onderteekenaren der Bossche circulaire van 7 April, betreffende de Vereeniging ter beoefening der Krijgswetenschappen.

Mijne Heeren!

Ik heb de eer gehad Uwe circulaire aangaande de Vereeniging ter beoefening van Krijgswetenschappen te ontvangen.

Ofschoon ik niet wil ontkennen, dat *onder bepaalde omstandigheden* de daarin gegeven wenken behartigingswaard kunnen zijn, mag ik mij niet ontveinzen dat die circulaire, zonder nadere toelichting, noodwendig veel van hare waarde moet verliezen.

Welke zijn de *bepaalde omstandigheden* die ik zooeven op het oog had?

Ik noem die, wat het eerste punt der circulaire betreft (de quaestie *Pro Patria*), partijdigheid van de zijde der redactie van dat weekblad, en, wat de Reglementsherziening aangaat, *gemotiveerde* vrees voor *eenzijdigheid*, waarvan op de tweede bladzijde uwer circulaire sprake is.

Zoolang het bewijs niet is geleverd dat deze beide omstandigheden bestaan, valt, naar 't mij voorkomt, de kracht der te berde gebrachte argumenten niet te beoordeelen, en zijn dus die argumenten ten eenenmale zonder waarde.

Inmiddels wordt door U gewag gemaakt van „U bekende feiten”; ik twijfel dus niet of, in 't belang onzer Vereeniging, zal ik nadere mededeeling omtrent die feiten mogen tegemoet zien, opdat ik ze, evenals dit schrijven, ter vergadering kunne meêdeelen.

Met verschuldigde gevoelens heb ik de eer mij te noemen enz.

Spreker ontving den 12^{den} bericht dat zijn brief den ondertee-kenaren werd rondgezonden; geen der geïnsinueerde feiten werd hem daarbij medegedeeld.

Van één der andere onderteekenaren ontving spreker een *confi-
dentieel* schrijven, waarin een quasie feit werd genoemd, voor hem van nul en geener waarde. Tot zijn leedwezen is hij niet bevoegd de ontvangen brieven met te deelen, aangezien de afzenders hem bepaald verzocht hebben ze niet te publiceeren. Verdere antwoorden zijn hem *niet* geworden. Spreker meent, dat het der Vergadering duidelijk zal zijn, welke de waarde is door hem sinds aan de Bossche circulaire toegekend!

De heer HOOGENBOOM zegt: Ik ben niet zoo gelukkig geweest als de voorgaande spreker, een exemplaar van den Bosschen brief te ontvangen. Een *afdruk* van dat stuk is verzonden aan het Bestuur, de geleidende missive — *niet* onderteekend — heeft den datum van 7 April en is dus hoogstens den 8 d. a. v. hier aangeko-
men; zij moest vóór den 16 April — heden — aan de negen leden van het Bestuur worden rondgezonden, en daar het meeren-
deel dier leden overdag weinig tijd heeft zulk een stuk te lezen, nog minder het te bestudeeren, zoo is het zeer wel mogelijk dat mijn oordeel over dat stuk voor verbetering vatbaar zal bevonden worden. Zoo dit, naar uwe meening, het geval mocht zijn, ver-
zoek ik U dit toe te schrijven aan de zooeven genoemde omstan-
digheid. Hadden de onderteekenaars het *origineele* stuk, het *eigen-
handig onderteekende* document — omtrent welks bestaan gegronde
twijfel bestaat — aan het Bestuur gezonden, opdat het Bestuur
zekerheid zou hebben met een werkelijk onderteekend stuk te doen
te hebben, en hadden zij verder aan elk lid van het Bestuur een
afdruk daarvan doen toekomen — deze zijn toch in grooten getale
verspreid — dan zou dit bezwaar van zelf zijn opgeheven.

Niettemin wensch ik een enkel woord over dien brief te zeggen. Mij komt het voor dat er véél vreemds in is te vinden. De heer Six heeft reeds het een en ander opgenoemd, doch er is meer.

Vergun mij vooraf den loop dien de Reglementsherziening heeft gehad, in uw geheugen terug te roepen. Op het convocatiebiljet van 16 *December* werd aangekondigd dat het Reglement zou wor-
den herzien. Op dat zelfde convocatiebiljet stonden twee voorstellen,

één van finantiëlen aard en één betreffende een nieuw beginsel. Het Bestuur wenschte op die twee zaken eene beslissing te erlangen, alvorens tot de herziening over te gaan. Noch tegen het eerste, noch tegen het tweede voorstel kwam één der leden buiten 's Hage woonachtig op. In de vergadering van 30 December werd dan ook op beide voorstellen beslist en het Bestuur begon zijnen arbeid. Dat dit werk veel tijd vorderde en dat daarover veelvuldig schriftelijk en mondeling is gediscussieerd, zal ik niet behoeven te zeggen. Eindelijk was het Bestuur zoover gevorderd dat het den 15 Maart het gedrukte ontwerp-Reglement met eene toelichtende nota kon rondzenden. Ten einde daarover het gevoelen der buitenleden te vernemen, verzocht het Bestuur uitdrukkelijk dat ieder, die daarin belangrijke wijzigingen wenschte aangebracht te zien, daarvan vóór den 5 April opgaaf zou inzenden aan den secretaris. De 5 April brak aan en slechts 3 leden — 2 uit 's Hage en 1 uit Arnhem — hadden aan den wensch van het Bestuur voldaan. Het Bestuur had dus redenen om tevreden te zijn over zijnen arbeid, het verheugde zich daarover, weinig denkende dat het feest vierde op eene mijn, die den 7 te 's Bosch zou springen en die, zoo hare lading de verlangde uitwerking had, al het verrichte zou vernietigen en niet gedaan maken.

De brief uit 's Bosch werd eerst den 7 April verzonden, dus twee dagen nadat de gestelde termijn was verstreken. Dit is reeds eenigszins vreemd, maar wat nog vreemder schijnt, zij bevatte niet een voorstel tot wijziging van het *ontworpen* Reglement maar.... van het *oude*, het *bestaande*. Een voorstel dat, zoo het werd aangenomen, óf niets te bedniden had — en dan was het onnoodig zich daarmede bezig te houden — óf ons heden avond onverrichter zake naar huis zou zenden — en dan is het wel wat laat ingediend, nu het Bestuur *meer dan drie maanden* tijd had gelaten om *zulke* een voorstel in te zenden; — terwijl het bovendien voor het Bestuur onmogelijk zou zijn het Reglement, zoo als het door dit voorstel wordt gewijzigd, na te komen.

Vergun mij een en ander nader toe te lichten. De 33 onder-teekenaars, allen leden der Vereeniging, te 's Bosch woonachtig, stellen voor aan art. 38 van het Reglement van 28 Augustus 1866 toe te voegen: — let wel: *toe te voegen* —

„Voorstellen tot verandering of wijziging in het Reglement of wel die van finantiëelen aard moeten, vóór zóóveel doenlijk — lees: voor zooveél doenlijk — aan de beslissing van alle hier te lande woonachtige leden der Vereeniging onderworpen worden.

„Het Bestuur regelt de wijze van stemopnemen.”

Ik zeide in de eerste plaats dat: òf het voorstel niets te be-
duiden had, zóó het al werd aangenomen. Die meening baseert
zich op de woorden: *zooveel doenlijk*. Wie beoordeelt de *doenlijk-
heid*? vermoedelijk het Bestuur. Ik ben van oordeel dat het *altijd
doenlijk* is — zij het dan ook eene zéér onpractische handel-
wijze — elk voorstel van wijziging, elk voorstel van finantiëelen
aard — al ware het bijv. slechts de quaestie van het huren van
een lokaal, het doen drukken van een convocatiebiljet — aan
de beslissing van alle leden hier te lande te onderwerpen; men
verschuift eenvoudig het tijdstip van behandeling maar zoo ver,
tot allen zijn gehoord, tot al de verzegelde stembussen bij het
Bestuur zijn ingeleverd. De voorstellers hebben echter vermeend
dat er *wel* omstandigheden denkbaar waren, waarin het *niet doenlijk*
was — anders konden die woorden weggelaten worden — en daar
zijn nu geen nadere opheldering omtrent dit punt geven en niet
in de vergadering zijn om dit nader toe te lichten — dit laatste is al
één bezwaar van het stemmen buiten af — zoo waag ik het eene
veronderstelling te doen. Naar mijne meening zou zulk een geval,
waarin het Bestuur verklaren kon dat het niet wel doenlijk was
alle buitenleden in tijds te hooren, zich kunnen voordoen, wanneer bijv.
het Bestuur een onderwerp aan de orde had gesteld, en een of
meer leden kwamen kort voor de vergadering met een voorstel voor
den dag, dat de behandeling van dat onderwerp onmogelijk
maakte. Is die onderstelling juist, dan zou het Bestuur ook heden
avond, *onmiddellijk na* de aanneming van dit voorstel kunnen ver-
klaren, dat het *niet wel doenlijk* was heden avond nog al de buiten-
leden te doen stemmen en dat het dus overging tot het behandelen
van de aan de orde gestelde punten. Wat zou dan de voorgestelde
wijziging gebaat hebben?

Zoo de woorden „zooveel doenlijk” echter niet in *dien* zin
opgevat moeten worden, dan zouden wij er ons toe moeten be-
palen dit voorstel, ter elfder ure ingezonden, niet eens officieel

aangekondigd, nog minder aan de stemming van alle buitenleden onderworpen, aan de orde te stellen vóór de voorstellen van het Bestuur, die — voor zoover het Reglement dit toelaat — aan die verschillende eischen *hebben voldaan*, moeten behandelen, en dan na de aannahme naar huis kunnen gaan.

Bestaat er alzoo grond om over de juiste opvatting in gissingen te vervallen, nog erger is het, dat niet is toegelicht hoe het Bestuur het geheele, aldus gewijzigde artikel moet opvatten. Laat ik U, om U de zeer raadselachtige redactie van het aldus gewijzigde art. goed te doen inzien, het even voorlezen:

„Voorstellen tot verandering van het Reglement, welke door minstens twintig leden aan het Bestuur worden ingediend, moeten aan de beslissing der vergadering worden onderworpen.

„Voorstellen tot verandering of wijziging in het Reglement of wel die van financiëelen aard moeten, voor zooveel doenlijk, aan de beslissing van alle hier te lande woonachtig zijnde leden der Vereeniging onderworpen worden.

„Het Bestuur regelt de wijze van stemopneming.”

Hoe moet het Bestuur dat art. nu uitvoeren? Indien niet zoovele namen, die onder den brief gedrukt staan, mij noodzaakten dat denkbbeeld ver van mij af te werpen, dan zou ik denken dat de steller van het voorstel het Bestuur een strik had willen spannen, waarin het altijd zou te vangen zijn.

Er is echter nog meer duisters in de geheele zaak. De voorstellers willen kennelijk *zooveel doenlijk* alle leden over elke wijziging laten stemmen, maar niet alleen dat zij aan art. 38 eene vrij onduidelijke redactie geven, zij laten art. 39 geheel en al bestaan. Dit art. zegt: „Bij beraadslagingen over voorgestelde veranderingen in het Reglement kunnen andere wijzigingen, die met de reeds aangekondigde in verband staan, door het Bestuur of door de leden worden ter sprake gebracht, en maken die evenzeer een onderwerp van beraadslaging uit.” Nu ontstaat de vraag — het is toch kennelijk de bedoeling dat er niet alleen over beraadslaagd, maar ook *beslist* zal worden — moet nu het Bestuur, als zulk een wijziging ter sprake komt, de behandeling *verdagen* tot alle buitenleden zijn gehoord, of treedt dan een geval in werking

waarbij dat niet wel doenlijk is? Ook dit eischt eenige toelichting, die wij in het voorstel niet aantreffen.

Ik kom alzoo tot het besluit, dat het Bestuur volkomen verantwoord is, zoo het dit voorstel eenvoudig voor notificatie aanneemt en omdat het te laat is ingezonden om nog behoorlijk „minstens veertien dagen te voren” (zie art. 20) ter kennis gebracht te kunnen worden, en omdat het niet mogelijk is het zóó aan te nemen. Art. 20 zegt: *in den regel* minstens veertien dagen te voren, doch ik geloof dat hier geen gegronde reden bestaat om van het Bestuur te verlangen nu eens van dien regel af te stappen; het heeft toch al den tijd gelaten — *ruim drie maanden* — om *in tijds* dit voorstel in te dienen.

Ten einde echter elken schijn van partijdigheid te vermijden, geef ik het Bestuur in overweging de Vergadering te laten beslissen of het behandeld zal worden.

Ik moet thans nog een oogenblik een beroep doen op Uw geduld om de twee eerste alinea's van dien brief te behandelen; de behandeling van het overige zal ik aan anderen overlaten.

Wij lezen in den brief aan het Bestuur: „De lezing Uwer circulaire 15 Maart jl., doet ons zien dat de wenschen der vergadering van leden” — hoeveel leden blijft ook nu, evenals in den brief van 9 Maart, weder voor het Bestuur verborgen — „der Vereeniging ter beoefening van (de) Krijgswetenschap te 's Bosch woonachtig, geen ingang hebben kunnen vinden bij het Bestuur.

„Zij behelsden het verzoek dat geene besluiten zouden worden genomen van financiëelen aard, noch verandering worden gemaakt in het bestaande Reglement, tenzij al de leden der Vereeniging, hier te lande woonachtig, in de gelegenheid werden gesteld, hun stem dienaangaande uit te brengen.”

Al dadelijk vraag ik: Waartoe die tweede alinea? De brief is aan het Bestuur gericht, en het Bestuur behoefde niet aan den inhoud van den brief van 9 Maart — eene andere uitdrukking van wenschen van de Bossche leden is mij niet bekend — herinnerd te worden. Ik moet alzoo aannemen dat die herinnering bestemd was voor de andere leden, doch ik moet dan opmerken dat het dan wenschelijk zou geweest zijn, den inhoud van het

schrijven van 9 Maart *nauwkeuriger* weer te geven, daar die brief op 7 April nog niet in de handen der leden van de Vereeniging was, en deze dus niet konden nagaan of de bewering in de eerste alinea juist was.

Wij willen thans nagaan wat er van die bewering aan is.

In den brief van 9 Maart — zie het verslag van 12 Maart — lezen wij:

„Het voorstel luidt als volgt:

1°. dat geene besluiten worden genomen van financiëlen aard, hoe ook genaamd, tenzij *al* de leden der Vereeniging hier te lande in de gelegenheid zijn gesteld, hunne stem daarover uit te brengen.

2°. geene wijzigingen te brengen in het bestaande Reglement, tenzij ook de leden buiten 's Hage woonachtig en hier te lande verblijvende, in de gelegenheid zijn gesteld daaromtrent vooraf hunne zienswijze te kunnen mededeelen aan het Bestuur der Vereeniging.”

Wij zien dus in punt één gesproken van *stem uithbrengen*, en in punt twee van *zienswijze mededeelen*, terwijl in den datumloozen brief wordt gezegd, dat in beide punten is verzocht de leden in de gelegenheid te stellen *hunne stem uit te brengen*. Daar het nu niet in de bedoeling van de voorstellers van 9 Maart kan gelegen hebben — het Bestuur had ten minste, naar 't mij voorkomt, geen recht zulks te veronderstellen — van het Bestuur eene handeling te verlangen, die *geheel en al in strijd zou zijn* met het Reglement, dat alléén spreekt van eene beslissing te nemen *door de vergadering*, zoo bleef niets anders over dan aan te nemen, dat men door de buitenleden eene *adviseerende* stem wilde doen uithbrengen. Uit den datumloozen brief maak ik verder ook op, dat de schrijvers bij nader inzien hebben geoordeeld — een gevoelen dat ik ook deel — dat het wat al te veel gevergd is van elk lid de *zienswijze* omtrent iedere wijziging te vernemen: stel dat eens 800 leden hunne zienswijze, natuurlijk behoorlijk gemotiveerd, inzonden, hoeveel tijd zou er dan noodig zijn om, in verband met al die *zienswijzen*, een Reglement samen te stellen? Terecht hebben de 33 leden, allen te 's Bosch woonachtig, dit ook begrepen, en in hun schrijven *zienswijze mededeelen* overgezet in *stem uithbrengen*.

Nu kom ik tot de vraag: Heeft het Bestuur niet voldaan aan

het verlangen, uitgedrukt in het schrijven van 9 Maart, of m. a. w., heeft dat geen ingang kunnen vinden bij het Bestuur? Ik geloof Mijne Heeren, dat de briefschrijvers zéér verkeerd hebben gezien, en dat integendeel het Bestuur nog *verder* is gegaan in zijn ijver om aan den wensch van elk lid der Vereeniging, wie het ook zij, zoo veel mogelijk te gemoet te komen, dan de voorstellers zelfs konden hopen.

Niet alleen toch dat het Bestuur den 15 *Maart* het voorstel *Pro Patria* en de omgewerkte wet aan de leden rond zond, en deze voorstellen eerst den 16 *April* — alzoo met een *geheele maand* tusschenruimte — aan de orde stelde; maar het Bestuur *verzocht* zelfs den leden hunne bezwaren tegen het eerste mede te deelen vóór 15 *April*, en de wijzigingen die zij in het laatste verlangden, vóór 5 *April* op te geven. Niet alleen dus dat het Bestuur de leden *eene geheele maand* tijd gaf om hunne stem uit te brengen, het wenschte zoozeer in den geest der leden te handelen, dat het zelfs aanmerkingen of tegenstemmen *uitlokte*. Te verlangen dat ook de leden, die voor het voorstel *Pro Patria* gestemd zijn, en zij, die geen bedenkingen op het ontwerp-Reglement hadden, zich ook de moeite zouden geven daarvan mededeeling te doen, zou, mijns inziens, te veel gevergd zijn. Niettemin hebben *nog* een groot aantal leden hun ingenomenheid betuigd met het voorstel.

Ik kom alzoo tot het volgende besluit:

Het Bestuur heeft, zoo ver het Reglement toeliet, ten volle voldaan aan de wenschen der Bossche leden. Het Bestuur is zelfs nog verder gegaan. De gevolgtrekking hieruit laat ik aan de vergadering.

De heer MOORREES doet opmerken dat, volgens art. 39 van het thans nog vigeereude Reglement, bij de beraadslaging over voorgestelde veranderingen in het Reglement, andere wijzigingen, die met de reeds aangekondigde in verband staan, door het Bestuur of door de leden ter sprake kunnen worden gebracht. Daaruit volgt dat dergelijke voorstellen niet kunnen gedaan worden door leden, die de vergadering niet bijwonen. Wordt derhalve het voorstel van de Bossche leden niet door een der op deze vergadering aanwezige leden overgenomen, dan kan het niet in behandeling komen.

De heer HOOGENBOOM zegt, dat nog niet aan de orde is de behandeling van het nieuwe ontwerp-Reglement. De vraag is op dit oogenblik alleen: Zal het Bossche voorstel tot wijziging van het *bestaande* Reglement, niettegenstaande het *ter elfder ure* is ingezonden, niettegenstaande het *niet officieel is aangekondigd* en niettegenstaande het door het Bestuur ontworpen Reglement, na de aanneming van *dát* voorstel, *niet zal kunnen behandeld worden*, aan de orde worden gesteld vóór de ter behandeling aangekondigde onderwerpen? Wordt die vraag ontkennend beantwoord, dan is het nog tijd uit te maken of een der *aanwezige* leden, bij de behandeling van het ontwerp-Reglement in *dien* geest een voorstel wil doen.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA is van oordeel, dat het voorstel der Bossche leden, wanneer het als wijziging op het rondgezonden ontwerp-Reglement was ingediend, bij de behandeling van dit Reglement ter sprake zou kunnen komen, zelfs al werd deze wijziging door geen der thans aanwezige leden overgenomen. Maar de Bossche leden verzoeken iets geheel anders. Zij wenschen, dat vóór de behandeling der beide dezen avond aan de orde gestelde onderwerpen in het *oude Reglement* de wijziging gebracht worde, die ten gevolge zal hebben, dat de oude wet voor goed gepetriefieerd en fossiel gemaakt wordt, zoodat zij niet alleen nu, maar in volgende jaren bijna niet zou kunnen veranderd worden.

Nu hebben, volgens het bestaande Reglement, 20 leden het recht aan het Bestuur de verplichting op te leggen, eene wetsherziening aan de beslissing der algemeene Vergadering te onderwerpen.

De gedrukte circulaire uit 's Hertogenbosch is door meer dan 20 leden onderteekend, doch zij is niet schriftelijk bij het Bestuur ingediend. Als zoodanig is er, vooral na de bezwaren die verscheidene onderteekenaars er reeds tegen hebben ingebracht, geen waarborg, dat dit voorstel inderdaad van het vereischte getal leden uitgaat. In ieder geval, als 20 leden zulk een voorstel doen, moet het Bestuur het aan al de leden in het geheele land toezenden. Men heeft thans volstrekt geen zekerheid, dat de circulaire uit 's Hertogenbosch aan al de leden is rondgezonden; spreker, onder anderen, heeft er geene ontvangen. Hij gelooft dus, dat op dit oogenblik en op deze vergadering alleen in behandeling

kan komen het voorstel tot het geven van een subsidie aan *Pro Patria* en het voorstel tot algemeene wetsherziening, welk een en ander op de behoorlijke wijze ter kennis van al de leden der Vereeniging is gebracht. (*Toejuiching.*)

De VOORZITTER zegt, dat hij uit die toejuichingen meent te kunnen opmaken dat het de wil der Vergadering is voort te gaan met de behandeling der punten, die in het programma der werkzaamheden van dezen avond zijn opgegeven. (*Toejuiching.*)

De heer ABEL vraagt het woord.

EENIGE LEDEN: Stemmen! stemmen!

De heer ABEL is geheel het gevoelen toegedaan door den heer Robidé van der Aa kenbaar gemaakt, dat het voorstel, vervat in het slot van het gedrukt schrijven uit 's Hertogenbosch, om verschillende daarvoor aangevoerde redenen dezen avond niet in behandeling behoeft te worden genomen. Toch acht hij de behandeling van het voorstel wenschelijk omdat na die behandeling geen der leden onzer Vereeniging meer in het onzekere zou behoeven te verkeerren over den indruk, dien bedoeld schrijven en vooral de zinsnede, houdende eene zijdelingsche beschuldiging tegen de leden die onze algemeene vergadering bezoeken, in deze bijeenkomst hebben nagelaten.

De heer SIX beschouwt als het beste middel om uit het dilemma te geraken waarin men verkeert, dat een lid eene motie van orde stelle. Hij stelt dus de volgende motie voor:

„De Vergadering, oordeelende dat art. 39 van het vigeerend Reglement niet toelaat het bepaalde voorstel, vervat in de circulaire uit 's Hertogenbosch, in overweging te nemen, gaat over tot de orde van den dag.”

De VOORZITTER opent daarover de beraadslaging, en herinnert dat nu deze motie en niets anders in discussie is.

De heer VAN TUERENHOUT is van oordeel, dat men verkeerd zou handelen als men de motie van orde van den heer Six aannam.

De heer Robidé van der Aa heeft juist zoo even aangetoond, dat art. 39 hier niet toepasselijk is, maar wel degelijk art. 38, zoodat de circulaire der leden te 's Hertogenbosch en het voorstel dat zij doen, zeer wel in behandeling kan worden genomen. Door de motie aan te nemen, zou men verklaren: wij *kunnen* die zaken thans niet behandelen, en *daarom* gaan wij over tot de orde van den dag. Maar dat is, naar spr. meent, niet juist. Men kan ze z. i. zeer goed in behandeling nemen, en spr. acht dit zeer wenschelijk, niet alleen met het oog op hetgeen in de circulaire voorkomt of omdat er 33 namen onder staan — want men weet niet met zekerheid, hoeveel van die namen er onder behooren — maar omdat van elders ook betuigingen van adhaesie aan de circulaire zijn ingekomen. Ook uit deferentie voor het gevoelen van die leden, welke schriftelijk hun adhaesie aan den Bosschen brief betuigd hebben, zal men weldoen dat stuk in behandeling te nemen. Op dien grond is spr. tegen het voorstel van den heer Six.

De heer SIX. Art. 38 zegt dat voorstellen tot verandering van het Reglement, welke door minstens 20 leden aan het Bestuur worden ingediend, aan de beslissing der Vergadering moeten onderworpen worden. Hij heeft er niets tegen, dat het voorstel uit den Bosch aan de overweging en beslissing der Vergadering zal onderworpen worden, maar het is nu niet aan de orde. Men kan niet verlangen dat een voorstel, eerst den 8sten dezer maand ingekomen, de voorkeur zal hebben. Hij handhaaft dus zijne motie.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA. Er is geen waarborg dat de circulaire uit den Bosch aan al de leden is rondgezonden. Zij is niet eens officieel aan het Bestuur ingediend. Ik meen echter, dat de motie van den heer Six ten onrechte zich beroept op art. 39. Misschien ware het beter te spreken van het bestaande Reglement.

De heer SIX wijzigd zijne motie, zoodat die thans luidt:

„De vergadering, oordeelende dat het vigeerende Reglement niet toelaat het bepaalde voorstel, vervat in de circulaire uit 's Bosch dd. 7 April, *thans* in behandeling te nemen, gaat over tot de orde van den dag.”

De heer VAN TUERENHOUT verklaart, dat nu de verwijzing naar art. 39 is vervallen, een voornaam bezwaar tegen de motie is weggenomen.

De motie van den heer Six wordt met 28 tegen 11 stemmen aangenomen.

Aan de orde is thans het voorstel tot het uitkeeren van een subsidie aan het weekblad *Pro Patria*.

De heer ABEL. Mijnheer de Voorzitter! wil me veroorloven de redenen uiteen te zetten waarom ik, wanneer mijn stem zal worden gevraagd, die zal uitbrengen vóór het voorstel betreffende het weekblad *Pro Patria*. Ik meen voor die uiteenzetting vrijheid te mogen vinden in de omstandigheid, dat verschillende hoofdbezwaren tegen het voorstel geopperd, m. i. slechts in schijn bestaan en dat dáár, waar eene grievé is te berde gebracht, deze verre van algemeen gedeeld wordt.

De hoofdbezwaren, aan onze Vereeniging schriftelijk kenbaar gemaakt, zijn drieërlei en betreffen: 1°. het beginsel van jaarlijksche subsidiën aan militaire geschriften en weekbladen; 2°. de ontijdigheid van het voorstel; en 3°. het gehalte van het weekblad *Pro Patria*.

Ad 1°. Behoeft er hier wel sprake te zijn van het beginsel van jaarlijksche subsidiën? Kan die quæstie niet geheel onaan-geroerd blijven? Wel is in den brief door de voorstellers het woord subsidie gebezigd, doch niet in den zin als daaraan in sommige bezwarschriften werd gehecht. Daarentegen laat zich uit dien brief gemakkelijk lezen, dat de bedoeling is, voor éénmaal een gift te schenken aan een weekblad, dat om de uitstekende wijze, waarop het arbeidt ten einde aan de weerbaarmaking onzer natie bevorderlijk te zijn, de warme sympathie dier H.H. wegdraagt en hunne achting verworven heeft. De voorstellers zouden dan daarbij geen ander doel voor oogen hebben gehad dan eene vereeniging als deze, die sedert een tiental jaren in dezelfde richting werkt en waarvan in den lande een welverdiende roep opgaat, in de gelegenheid te stellen, iets van meer dadelijke uitwerking te verrichten, door het geven van een tastbaar blijk van belangstelling aan genoemd weekblad, waarvan de zeer zware taak daardoor eenigszins zal worden verlicht: eene schoone gelegenheid die zich

nog niet heeft voorgedaan en die, zoo ooit weér, zich slechts zelden zal voordoen.

Is mijne lezing juist, en heeft alleen het woord subsidie tot een anderen uitleg aanleiding gegeven, dan is er bij de voorstellers geen sprake geweest om de Vereeniging te willen stellen voor het aannemen van het beginsel om militaire tijdschriften of weekbladen jaarlijks te subsidieeren, en bestaat er evenmin grond om zich thans te verdiepen in beschouwingen of het aannemen van dergelijk beginsel op den weg der Vereeniging ligt, al of niet. Zelfs het denkbeeld om het blad tot orgaan der Vereeniging te maken aan het slot der circulaire ter loops ter sprake gebracht, behoeft de vrees voor het aannemen van een nieuw beginsel niet te wettigen. Wanneer men rekening houdt met de algemeene bewoordingen over dit denkbeeld en met al hetgeen daaraan in de circulaire voorafgaat, dan schijnt het mij duidelijk, dat die heeren niets liever wenschen dan dat de Vereeniging er toe besluiten kon, de geldelijke uitkeering te doen zonder daaraan eenige voorwaarde te verbinden.

Aangezien ik niet de eer heb om tot de voorstellers te behooren, vertrouw ik, dat wanneer ik in dwaling mocht verkeerren, één der heeren mij zal terecht wijzen. Ook al mocht aanvankelijk bij het doen van het voorstel niet de bedoeling hebben voorgezetten door mij daaraan toegekend, dan nog geef ik in overweging die bedoeling er aan te doen hechten, omdat daardoor al dadelijk voor sommigen een hoofdbezwaar zou komen te vervallen en derhalve de kans der aanneming wordt verhoogd.

Ad 2°. Het voorstel zou ontijdig zijn! Ik moet ronduit bekennen dat ik die redeneering niet vat. Ligt dit soms aan mijn begrip van de beteekenis der woorden „tijdig” en „ontijdig?”

Naar mijne meening, is een voorstel ontijdig b. v. wanneer door de aanneming een ander voorstel, dat hangende of in uitzicht gesteld is, geprejudicieerd zou worden. Zoo zou het voorstel *Pro Patria* betreffende, ontijdig zijn geweest indien het in stemming ware gebracht vóór dat beslist was over het voorstel om de contributie tot het normaal bedrag van f 4 terug te brengen. Thans, nu daarover de beslissing nog zeer onlangs is gevallen, en daardoor voor geruimen tijd weer een vaste grondslag werd verkregen voor het

financiëel beheer der Vereeniging, acht ik het voorstel *Pro Patria* tijdiger dan ooit.

Ad 3°. Het gehalte van het weekblad zou te wenschen overlaten. Deze grief is geformuleerd in het schrijven uit den Helder. Bestond deze grievende ook bij mij, ik zou haar overwegend hebben geacht, en mij daardoor genoopt gevoelen om, al ware elke andere zwaarigheid uit den weg geruimd, tegen het voorstel te stemmen. De kennis-making met die grief heeft bij mij dan ook van alles het zwaarst gewogen. De hooge schatting waarin het weekblad, om zijn degelijken inhoud, bij mij stond aangeschreven, mocht hier weinig wegen, waar ik rekening had te houden ook met ander oordeel. Al dadelijk gaf het gemotiveerde voorstel der Haagsche leden mij de zekerheid, dat ik in mijn gunstig oordeel over *Pro Patria* niet alleen stond. De inhoud der verscheidende adressen van adhaesie uit Leerdam, Utrecht en Arnhem bevestigden mij in mijne persoonlijke overtuiging. Zelfs al had er hieromtrent nog twijfel bij mij blijven bestaan, dan zou de bijval aan het voorstel geschonken, door den algemeen erkend kundigen oud-redacteur van de *Militaire Spectator* mij van dien twijfel voor goed hebben genezen, en zou daarvoor niet eens noodig zijn geweest te letten op de waardeering aan genoemd weekblad ten deel gevallen van de zijde van onzen hooggeachten Voorzitter, den generaal Knoop, in zijn bekend artikel in de *Gids*.

Derhalve: het minder gunstig oordeel over het weekblad geveld, is slechts dat van enkelen, en wordt door velen ten stelligste weersproken, onder welke laatsten de twee meest bevoegde onzer militaire schrijvers. Ik geloof daarom dat ik zonder schroom deze grief der minderheid mag ter zijde stellen.

Na het aangevoerde hoop ik, dat niemand mij zal verdenken van te kort te komen aan eerbied voor de overtuiging van anderen, wanneer ik verklaar dat de kenbaar gemaakte bezwaren op mijne beslissing niet den minsten invloed konden hebben, en ik mij daardoor niet zal laten terughouden om het goede te verrichten, dat de hand hier te doen vindt.

De heer LUTZ uit den wensch, dat, met het oog op het vele dat heden avond reeds gesproken is en op hetgeen nog behandeld moet worden, niet ieder lid de motieven zal ontwikkelen,

waarom hij vóór of tegen zal stemmen, want dan zou er geen einde aan het debat zijn.

Hij wil hiermede niets te kort doen aan hetgeen door den vorigen spreker, den Secretaris der Vereeniging, is gezegd, en richt dus het woord niet bepaald tot het Bestuur, maar tot de geheele vergadering. Wij hebben geen mandaat; ieder is slechts aan zich zelve verantwoordig schuldig; hij uit dus alleen den wensch, dat men de discussie over de te behandelen zaken bekorte. Er is reeds zooveel vóór en tegen het voorstel betreffende *Pro Patria* gezegd, dat zelfs een vroeger geheel oningewijde nu wel op de hoogte zal zijn.

Alleen zou spreker wenschen, indien het niet onbescheiden is, de namen der voorstellers te vernemen.

De heer GIBSBERTI HODENPIJL wil slechts een paar vragen doen.

De eerste vraag betreft het programma van *Pro Patria*.

Hij zet voorop, dat hij volstrekt niet ongenegen is eene goede zaak te ondersteunen, en gaarne gelooft hij, dat men, door aan het voorstel gevolg te geven, een goed werk zal doen; maar hij vindt het programma van *Pro Patria*, een weekblad dat hem bepaald onbekend is, wel wat onbestemd.

Immers, de beginselen van de redactie worden daarin als volgt omschreven:

„Zij acht elke organisatie onvoldoende, waarbij deugdelijke oefening van alle deelen van onze levende strijdkrachten *niet genoegzaam* verzekerd wordt.”

Wat verstaat men onder *genoegzaam*? De een dit en de andere dat.

„Zij acht zoodanige organisatie noodig, dat het oorlogsbestuur ten allen tijd onmiddellijk over eene *voldoende hoeveelheid* troepen kunne beschikken.”

Wat rekent *Pro Patria* eene *voldoende hoeveelheid*?

„en elk onderdeel zoodanig zij ingericht dat het in den toestand, waarin het verkeert, *bruikbaar* is.”

Wat noemt *Pro Patria* in dit geval *bruikbaar*?

„Zij acht het noodig dat èn voor de levende èn voor de doode strijdkrachten alles worde besteed, wat *na rijp beraad* daarvoor noodig wordt geacht.”

Rijp beraad van wie?

„Zij acht het onverantwoordelijk 's lands gelden te besteden voor eene inrichting van levende en doode strijdkrachten, waarvan de daarvoor *aansprakelijke personen* zelf niet overtuigd zijn, dat zij kunnen beantwoorden aan hunne roeping.”

Wie zijn die *aansprakelijke personen*?

„In speciaal-militaire vraagstukken stelt de redactie zich geen partij. Zij acht zich niet geroepen, om propaganda te maken voor eenig bepaald stelsel.”

De bedoeling zal toch wel zijn propaganda te maken voor zekere begrippen. De redactie stelt zich geen partij: spreker wenschte dat zij zich wel zeer krachtig partij stelde voor een bepaald stelsel.

Wie eindelijk zal men de *bevoegde personen* achten, waarvan verder gesproken wordt?

Het voorstel telt 22 onderteekenaars. Waarschijnlijk zullen de meesten hunner hier wel tegenwoordig zijn en die bezwaren kunnen oplossen.

Eene tweede vraag is deze: Zal, wanneer wij eene tegemoetkoming, eene gratificatie geven — het woord subsidie is hier minder juist — het weekblad *Pro Patria* blijven bestaan?

De heer BERGANSIUS heeft, toen in de vergadering van 30 December jl. het verleen van subsidie aan tijdschriften en dagbladen door den heer Hoogenboom in 't verschiep werd gesteld, zich ter stond *in beginsel* daar tegen verklaard, omdat hier niet het belang van een weekblad of tijdschrift, maar dat der Vereeniging op den voorgrond moet treden. Let men nu op de schriftelijke adviezen, die aan het Bestuur zijn ingezonden, dan ziet men dat misschien meer dan $\frac{2}{3}$, dus de grootste meerderheid van de daarbij genoemde leden, tegen het verleen van subsidie is, en zulks is spreker een reden te meer om te stemmen tegen het voorstel.

De heer ABEL meent dat de gevolgtrekking van den heer Bergansius zeer gewaagd is. Die gevolgtrekking te gronden op de omstandigheid dat $\frac{2}{3}$ der inzenders bezwaren formuleerden tegen het voorstel, acht hij minder juist gehandeld. Al waren er enkel bezwaarschriften ingekomen, dan lag daarin niets verwonderlijks,

want alleen de mededeeling van bezwaren was gevraagd. Wil men er niet op letten of de geopperde bezwaren wicthoudend zijn, dan vordert de billijkheid althans dat het aantal van hen, die bezwaren maakten, worde in rekening gebracht over het geheel getal der leden, dat meer dan 1000 beloopt. Dat een zeker aantal leden uit verschillende oorden hunne bijzondere ingenomenheid met het voorstel hadden betuigd, kon aan die berekening niet te kort doen, maar mocht er slechts toe leiden om hen, die twijfelen, tot de aanneming te dringen. Hij wil niet evenzeer een gewaagde gevolgtrekking maken en beweren dat alle leden, die geen bezwaren hebben ingebracht, aan het voorstel hun adhaesie schenken, doch meent wel te kunnen zeggen, dat bij die leden het bezwaar niet zoo groot was, om er de pen voor in den inkt te doopen.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA. De Secretaris beroept zich op eene gevaarlijke statistiek. Men lette op een voorbeeld in onze geschiedenis. Toen België met Nederland vereenigd werd, werd aan de Belgische notabelen de aanneming der gewijzigde Nederlandsche grondwet voorgesteld. Het aantal tegenstemmers overtrof verre dat der voorstemmers. Koning Willem I begreep in zijne wijsheid, dat men de stemmen van hen, die niet gestemd hadden, als voorstemmers moest medetellen, en dat in dat geval de grondwet was aangenomen. Het is bekend, welken treurigen invloed dit besluit op de verdere gebeurtenissen heeft uitgeoefend. Men moet dus voorzichtig zijn met dergelijke berekeningen. Men kan thans met zekerheid alleen zeggen, dat tegen het voorstel, om subsidie te geven aan Pro Patria, door vele leden in allerlei plaatsen van ons land gewichtige bezwaren zijn geopperd. Even als de heer Bergansius, meent ook spr. dat die bezwaren zeer moeten wegen bij het besluit, dat deze vergadering thans nemen zal.

Het Bestuur is omtrent dit punt verdeeld geweest, en spr. meent dat men, door het geven van een subsidie, wel van den tot dusver gevolgden weg zou afwijken. Was het eene gave in eens, het zou een ander geval zijn. Wil een der voorstellers het beproeven, spr. laat dan zijne meening gaarne voor eene betere varen, maar hij gelooft dat het moeielijk te bewijzen zal zijn, dat met eene som

van f 400 het weekblad — dat overigens zijne sympathie wegdraagt — zou te redden zijn. Spr. geeft dus in ernstige overweging of het wel wenschelijk is, dezen eersten stap te zetten op een tot dusver door de Vereeniging niet bewandelden weg.

De heer SIX meent, dat hier de eerste vraag moet zijn: Is het verleen van een subsidie aan *Pro Patria* in strijd met het Reglement der Vereeniging? Hij gelooft het niet, want niemand zal kunnen ontkennen dat het ondersteunen van het *eenigste* militaire weekblad in Nederland, — dat zich *met zeer veel moeite* gedurende eenige jaren op eigen beenen heeft staande gehouden en uitsluitend aan militaire belangen is gewijd, — zou zijn: streven naar de verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgssaken. Wanneer de redactie van het weekblad partijdig ware, dan zou het subsidie in strijd kunnen geacht worden met het Reglement; dit is wel geïnsinueerd, maar *door geen enkel feit gestaafd*. Daarom gelooft spr. dat het voorstel valt binnen den werkkring der Vereeniging en krachtige ondersteuning verdient. Lange discussie acht hij onnoodig; volgens het *vigeerend* Reglement *kan alleen deze vergadering hier beslissen*; het *voor* en *tegen* — het laatste voorzeker ruimschoots — is uitgesproken; ieder der aanwezigen oordeele voor zich zelf nopens de geldigheid der aangevoerde argumenten.

De VOORZITTER acht het noodig, na hetgeen de heer Six gezegd heeft, andermaal uitdrukkelijk te verklaren, dat het voorstel niet van het Bestuur uitgaat. Als Bestuur heeft het daarover zelfs geen advies uitgebracht; ieder lid van het Bestuur zal daarover individueel, naar eigen goedvinden, stemmen.

De geachte Secretaris heeft op den persoon des Voorzitters gewezen als een voorstander van *Pro Patria*. Dat is hij ook; hij acht het een zeer goed weekblad, maar daaruit volgt niet dat hij in beginsel is voor het verleenen van subsidie: dat is geheel iets anders.

De heer Lutz heeft aan het Bestuur mededeeling gevraagd van de namen der ondertekenaars van het voorstel. Het Bestuur gelooft niet dat daartoe eenige verplichting bestaat. Er zullen, mis-

schien, onder de voorstellers zijn, die niet gaarne zien dat hun naam bekend worde gemaakt.

De heer WEENINCK heeft volstrekt geen bezwaar om te verklaren, dat hij een van de ondertekenaars van het adres is. Spreker is, het woord vragende, bevreesd met zijn vriend Lutz in botsing te komen, daar deze gaarne een einde aan de discussie wil hebben, en dat wenscht spreker ook, maar hij wil vooraf nog het een en ander zeggen.

Het voorstel, door een aantal leden gedaan, is geheel overeenkomstig zijne inzichten. Het weekblad *Pro Patria* is opgericht door eenige personen, die door vaderlandsliefde gedreven werden. Spreker weet zeer zeker, want hij kent personen die bij het blad betrokken zijn, dat het subsidie niet meer behoeft te bedragen dan f400 tot de maand Augustus. Welke de strekking van het weekblad is, heeft het getoond van zijne oprichting af. Spreker heeft het van 1873 af gelezen en er zich grootendeels mede kunnen vereenigen. De redactie heeft zich goed aan haar programma gehouden, maar er kunnen in de Vergadering wel leden zijn die het blad nooit hebben gezien en er zich daardoor eene andere voorstelling van maken; die het echter leest, zal er zijne adbaesie wel aan kunnen schenken. Spreker is overtuigd, dat *Pro Patria* niet meer dan f400 noodig heeft om voortdurend te blijven bestaan. Hij wenschte dat het meer bekend en verspreid ware, want hij heeft het aan anderen laten lezen, en deze verklaarden dat zij er zeer mede ingenomen waren. Hij is overtuigd dat het geen jaarlijksche subsidie, maar alleen een steun van f400 noodig heeft, want de oprichters zijn zeer ten achteren en hebben reeds vele opofferingen gedaan. Ook kostte het in den beginne moeite geschikte stof tot verwerking te bekomen, en menige brief is tot spreker gericht met verzoek om het leveren van bijdragen te willen bevorderen. Ieder moet nu zijne persoonlijke opinie volgen, en daarom zou spreker er met den heer Lutz voor zijn, het voorstel nu maar in stemming te brengen.

De heer GIJSBERTI HODENPIJL merkt aan, dat, aangezien sommige leden er aan hechten de namen der ondertekenaars van

het voorstel te vernemen, het misschien voldoende zou zijn de lijst ter inzage te leggen of de namen in de notulen op te nemen.

De heer ABEL brengt onder de aandacht der vergadering dat het voor de onderteekenaars, die hunne namen niet van algemeene bekendheid willen hebben, zeer moeielijk is er hier tegen op te komen. Of er zijn, die bezwaar hebben tegen het noemen van hun naam anders dan aan het Bestuur, waaraan de brief was gericht, weet hij niet, doch het geval is mogelijk.

Hij geeft daarom in overweging, nu het voorstel, zelfs nadat de heer Lutz heeft aangedrongen op weinig spreken, nog van verschillende kanten is bekeken, tot stemmen over te gaan. Immers, in eene Vereeniging als deze, doen de namen der onderteekenaars van het voorstel tot de zaak zelve weinig af.

De heer LUTZ merkt op dat, hoewel zijn verzoek om de discussie te bekorten, niet veel heeft uitgewerkt, toch is gebleken dat het geenszins overbodig was, en neemt de vrijheid het andermaal te doen. Zoo de vraag onbescheiden is om de namen der voorstellers mede te deelen, dan dringt hij daarop niet verder aan. Hij deed alleen die vraag, omdat misschien de namen een aanbeveling voor het voorstel hadden kunnen zijn.

De heer DE BAS zegt er prijs op te stellen mede te behooren tot degenen, die het voorstel hebben gedaan. Hij deed dit vooral om toenemende uitstraling te bevorderen van alles wat in de vergadering wordt behandeld, hetgeen vooral kan geschieden door eene der voornaamste apostelen van onzen eeuw, namelijk de pers. Ofschoon men alle reden heeft zeer te waardeeren de wijze waarop de pers verslag geeft van het verhandelde op de vergaderingen, zoo is toch de opneming van die verslagen geheel facultatief. *Pro Patria* geeft ook geregeld een verslag en plaatst zich daarbij eveneens op een vrij onpartijdig standpunt. Wordt thans een subsidie gegeven, dan zou men b. v. de opneming van die voorloopige verslagen verplichtend kunnen stellen. De bedoeling is slechts een subsidie voor één jaar te geven; het voorstel strookt zijns inziens geheel met het doel der Vereeniging, dat *verspreiding* wil van heldere begrippen omtrent krijgsg zaken. Spr. zou het be-

treuren, wanneer het voorstel werd verworpen, omdat *Pro Patria* eene goede zaak dient; daarom heeft hij ook niet geaarzeld zijn naam bij die van andere onderteekenaars te voegen.

De heer BERGANSTUS. Men schijnt van meening te zijn, dat zij, die tegen het voorstel willen stemmen, *Pro Patria* niet apprecieeren. Dit is met spr. geenszins het geval. Hij beaamt zelfs het standpunt, door het blad ingenomen bij de verdediging van een gewichtig beginsel, aangezien de toepassing daarvan ook door spreker als noodzakelijk wordt beschouwd; maar men behoort vooral te letten op de belangen der Vereeniging, en deze bevelen de aanneming van het voorstel niet aan. Laten zij, die overtuigd zijn van het nut van het blad, individueel er op inteekenen! Spreker zal zulks doen, en indien vele leden dat voorbeeld volgen mochten, dan zal het belang van *Pro Patria* beter bevorderd worden, dan door eene geldelijke hulp der Vereeniging.

De heer VAN ECK doet opmerken, dat de Secretaris heeft gemeend dat de voorstellers, niettegenstaande het daaromtrent vermelde in hunnen brief van 5 Januari jl., niet wenschten het weekblad *Pro Patria* te zien aannemen als het orgaan der Vereeniging. Nu echter heeft een der voorstellers dit juist als een der hoofddreden voor het verleen van subsidie aangevoerd.

Spr. acht het bepaald onnoodig dat het weekblad het orgaan der Vereeniging wordt; deze toch heeft een voldoende orgaan, in haar Verslag van de Vergaderingen, en daarom zoude spr. wenschen dat het subsidie, zoo het mocht worden verleend, alleen beschouwd worde als eene gave aan *Pro Patria*, niet als eene ondersteuning, welke de Vereeniging eenig recht op het weekblad zou verschaffen.

De heer VAN DER BURG zal, als Penningmeester, tegen het voorstel stemmen, naar aanleiding van het votum der vergadering van 30 December 1874.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het voorstel, om aan het weekblad *Pro Patria* voor het jaar 1874—75 eene subsidie uit te keeren van f400, wordt in stemming gebracht: 23 leden verklaren zich voor, 16 tegen.

1874/75.

De VOORZITTER zegt dat het, naar zijn gevoelen, hier geldt eene verandering van het Reglement, die alleen kan geschieden, zoo twee derden der stemmen zich daarvoor verklaren. Evenwel, zijne medeleden van het Bestuur zijn eenparig van gevoelen, dat hier sprake is van een gewoon voorstel, waaromtrent de volstrekte meerderheid van stemmen beslist. In dit geval is het voorstel *aangenomen*.

Dienovereenkomstig wordt bij acclamatie besloten.

De VOORZITTER stelt voor om de behandeling van het ontwerp-Reglement, die waarschijnlijk bij het vergevorderde uur niet zou kunnen afloopen, uit te stellen tot het volgende Vereenigingsjaar.

De heer LUTZ wenscht de beraadslaging over het ontwerp-Reglement onmiddellijk aan te vangen. Mocht men die heden avond niet ten einde kunnen brengen, dan zou de voortzetting plaats hebben in de eerstvolgende bijeenkomst.

De VOORZITTER doet den heer Lutz opmerken, dat er nog slechts ééne vergadering in dit Vereenigingsjaar kan gehouden worden, en het onderwerp ter behandeling daarvoor reeds bepaald is. Daarbij komt nog dat de zaak niet van dringenden aard kan worden geacht.

Met 23 tegen 15 stemmen wordt het voorstel des Voorzitters goedgekeurd en de bijeenkomst, waarin 5 nieuwe leden waren aangenomen, ten half tien ure gesloten.

Namens het bestuur,

De Secretaris,

F. E. L. A. ABEL.